

Tietotarvekuvaukset

1. Kestävän talouden Suomi	2
1.4 Eri alueiden kiinteistöjen arvonkehitys ja lainsäädännön vaikutusten ja toimivuuden arviointi.....	2
1.5 Tuottavuuden edistäminen eri politiikkasektoreilla	5
1.6 Talousjärjestelmän muutospainheet ja valtion rooli taloudessa.....	8
1.7 Pienyritysluotonannon sääntelyvaihtoehdot	12
2. Hiilineutraali ja luonnon monimuotoisuuden turvaava Suomi sekä asuntopolitiikka.....	15
2.12 Ympäristölaatumormit pohjaveden pilaantumista ja puhdistustarvetta arvioitaessa	15
3. Suomi kokoaan suurempi maailmalla	18
3.4 EU-urien edistämistoimet – kansainvälinen vertailu	18
4. Turvallinen oikeusvaltio Suomi, sen kehittäminen ja puolustuspolitiikka.....	20
4.7 Turvallisuusviranomaisiin kohdistuvan laillisuusvalvonnan vaikuttavuus.....	20
4.8 Englannin kielen käyttö julkisissa yhteyksissä, tieteessä ja korkeakoulutuksessa sekä elinkeinoelämässä ja sen vaikutus suomen ja ruotsin kieleen	23
6. Luottamuksen ja tasa-arvoisten työmarkkinoiden Suomi.....	28
6.4 Hallituksen tasa-arvo-ohjelmat tasa-arvopolitiikan työvälineenä	28
7. Oikeudenmukainen, yhdenvertainen ja mukaan ottava Suomi	31
7.6 Sosiaalihuoltolain ja lastensuojelulain kokonaisuuden lainsäädännölliset selkeyttämistarpeet	31
7.7 Lasten ja perheiden sosiaalipalveluiden varhaisen tuen tilannekuva	34
7.8 Työuupumukseen liittyvät käytännöt ja niiden vaikutukset eri maissa	37
8. Osaamisen, sivistyksen ja innovaatioiden Suomi	40
8.7 Suomeen kohdistuvien ulkomaisten investointien vaikutus kriittiseen aineettomaan omaisuuteen.....	40
8.8 Korkeakouluopiskelijoiden työssäkäynnin vaikutukset opintoihin ja työllistymiseen .	43

1. Kestävän talouden Suomi

1.4 Eri alueiden kiinteistöjen arvonkehitys ja lainsäädännön vaikutusten ja toimivuuden arviointi

Käytettävissä olevan määrärahan yläraja: 150 000 €

Aikajänne: 6/2022 – 12/2023

Tietotarpeen tausta ja tarvekuvaus perusteluineen:

Lainsäädännön kehittämiseen, vaikutusarviointiin ja toimivuuden seurantaan tarvitaan tietoa eri alueiden kiinteistöjen todellisesta arvonkehityksestä ja sen syistä. Lisäksi tarvitaan tietoa vaikutusten kohdistumisesta erilaisiin vaikutusarvioinnissa tarkasteltaviin ryhmiin, kuten kotitalouksiin, yrityksiin ja julkishallintoon.

Tietopohjapuute huomattiin maankäyttö- ja rakennuslain uudistuksen yhteydessä. Säädösluonnoksen vaikutusarviointia varten olisi tarvittu tietoja asemakaavojen vuotuisista rakennusoikeuden määrän ja laadun muutoksista, näiden muutosten vaikutuksista kiinteistöjen arvoon, muutosten vaikutuksista arvonnousuun perustuvien maksujen tasoon sekä muutosten kohdistumisesta eri ihmisryhmiin ja yhteisöihin. Vaikutukset yksityiseen ja julkiseen talouteen olisi ollut tarpeen selvittää eri vaihtoehtojen vertailua varten. Vaikutusarviointia varten tarvittavien pohjatietojen saaminen, yhdistely ja analysointi oikea-aikaisesti ei ollut mahdollista olemassa olevien, valmiiden tietovarantojen avulla.

Maapolitiikan sääntelyä ja sen vaikuttavuutta selvitettiin viime vuonna Valtioneuvoston selvitys- ja tutkimustoiminnan hankkeessa ”Maapolitiikan nykytila ja tulevaisuus: Keinot, vaikuttavuus, avoimuus ja hyväksyttävyyys” (Falkenbach et al. 2021). Tällä viime vuoden hankkeella kerättiin kokonaisvaltaisesti ymmärrystä kuntien maapolitiikasta ja sen merkityksestä ohjauskeinona yhteiskunnan eri tasoilla. Lisäksi selvitettiin maapolitiikan talouden seurantaa, jonka osoitettiin olevan hajanaista ja epäsystemaattista (etm. s. 32-35). Nyt esitettävällä hankkeella lisätään maapolitiikan toimintaympäristön ja talouden yhteistä tietopohjaa. Hankkeella selvitetään mahdollisuuksia parantaa tiedon oikea-aikaista saatavuutta erityisesti maapolitiikan alan sääntelyn kehittämistä ja vaikutusarviointeja varten. Hanke toteuttaa osaltaan mainitun tutkimuksen suosituksia maapolitiikan raportoinnista ja maan kehittämiseen liittyvien riskien tunnistamisesta (emt. s. 187-188).

Hallitusohjelman mukaan maankäyttö- ja rakennuslakia ja lunastuslakia uudistetaan. Uudistusten toimeenpanoon kuuluu niiden toimivuuden seuranta. Laadukas vaikutusseuranta ei ole mahdollista nykyisin saatavilla olevilla tiedoilla. Nykytilannetta kuvaavan pohjatiedon puuttuessa ei voida arvioida, mitä vaikutuksia lain muuttaminen aiheuttaa. Tietotarve on kiireellinen, koska on saatava riittävästi tietoa nykytilasta, jotta sitä voidaan verrata lainmuutoksen jälkeiseen tilanteeseen.

Tavoitteena on, että tutkijat suunnittelevat ja tuottavat systeemikuvauksen ja viitekehysten, jolla voidaan selittää ja ymmärtää kaavoituksesta johtuvan maan arvonmuutoksen ilmiötä. Tällainen viitekehys loisi pohjan ja mallin, jota voitaisiin osaltaan hyödyntää tulevaisuuden säädöshankkeissa ja lakien toimivuuden seurannassa.

Hankkeessa toteutetaan myös tapaustutkimuksia, joilla testataan mallin toimivuutta.

Selvitystarpeen painopiste on ensin kuntien asemakaava-alueilla, mutta mallia on tarpeen hyödyntää jatkossa kuntien muillakin alueilla. Mallin avulla selitetään keskeisimpiä syitä alueiden arvonmuutoksille (rakennusoikeuden määrä, laatu, suhdanteet, markkinat, sijaintitekijät, kiinteistön koko jne.). Mallin avulla on voitava erotella ja arvioida sellaisten säädösmuutosten vaikutuksia, joissa säädöksen oikeudelliset vaikutukset ja maapolitiikan maksujen perusteet on kytketty laissa tai lain nojalla kiinteistön arvoon tai kiinteistölle osoitettuun rakennusoikeuden määrään tai laatuun.

Ennakkoon arvioituna merkittävimmät julkiset valtakunnalliset tietovarannot, joita tutkimuksessa ja mallissa voidaan hyödyntää, ovat Maanmittauslaitoksen kiinteistötietojärjestelmän kauppahinta- ja omistajatiedot, Verohallinnon kiinteistöveron laskentaa varten kerättävät vuosittaiset tiedot ja Suomen ympäristökeskuksen Liiteri-järjestelmään kunnilta kerättävät vuosittaiset asemakaavatiedot sekä sellaiset tilastokeskuksen tuottamat tiedot, jotka kertovat yleisestä hintakehityksestä ja suhdanteista. Lisäksi voi olla muitakin tärkeitä tilastoja tai tietovarantoja, joita ei ole etukäteen tunnistettu. Vertailun vuoksi tutkimuksen aikana tulisi kerätä lisäksi suoraan kunnilta vastaavia tietoja kyselyin tai asiakirjapyynnöin, jotta voidaan verrata eri lähteistä saatavaa tietoa ja arvioida etenkin tietovarannoista saatavien tietojen laatua ja käyttökelpoisuutta.

Lisäksi tavoitteena on, että tutkijat tuovat esille kehittämissuhteita. Miten tietovarantoja on laadullisesti, tietojen saatavuuden suhteen tai muuten kehitettävä, jotta mallin mukainen tiedonkeruu onnistuisi laadukkaasti, mahdollisimman kustannustehokkaasti ja tieto olisi käytettävissä oikea-aikaisesti.

Tutkijaryhmän asiantuntemuksen on oltava sillä tavoin laaja-alaista, että joukossa on osaajia taloustieteestä, kiinteistöjen arvon arvioinnista, maapolitiikasta, sääntelyn vaikutusarvioinnista sekä julkisten tietovarantojen hyödyntämisestä, malleista ja tietotekniikasta.

Tutkimuskysymykset:

- Miten asemakaava-alueiden kiinteistöjen rakennusoikeudet ja arvot ovat muuttuneet viimeisen 10 vuoden aikana?
- Mitkä ovat olleet keskeiset selittävät syyt muutoksille erilaisilla alueilla eri aikoina?
- Mitkä ovat keskeiset perusteet, joilla kiinteistöjen arvot määritetään tällä hetkellä kiinteistöverotusta ja maankäyttömaksuja varten. Mitkä ovat eri kuntien maankäyttömaksujen muut määräytymisen perusteet?

- Tiedot edellä mainituista kolmesta kohdasta selvitetään, dokumentoidaan ja analysoidaan esimerkiksi 10 -15 edustavasta kunnasta, mikäli koko maan tietojen käsittely ei ole tarkoituksenmukaista.
- Tapaustutkimuksissa tarkastellaan seuraavia kysymyksiä: Mitä euromääräisiä välittömiä taloudellisia vaikutuksia esimerkkikunnissa syntyisi maapolitiikan alalla, jos maankäyttö- ja rakennuslain kehittämiskorvauksen kerrosneliömetreihin perustuvia kynnsarvoja tai arvonnousupohjaisia enimmäismääriä muutettaisiin ja lunastuskorvaustasoa muutettaisiin? Mitkä ovat taloudelliset vaikutukset erilaisille vaikutusarvioinnin kohderyhmille? Kysymystä tarkastellaan sekä testaamalla mallia että analysoimalla kolmannen tutkimuskysymyksen kohdalla kunnista kerättyjä tietoja.
- Kehittäminen: Miten julkisen tiedon keräämistä, luokittelua tai saatavuutta tulee kehittää, jotta jatkossa mallin avulla voidaan saada oikea-aikaisesti tietoa alueiden kiinteistöjen rakennusoikeuksien ja arvojen muutoksista lakien vaikutusarviointia varten?
- Mikä viranomainen tai tutkimuslaitos olisi paras kotipesä mallin ylläpitäjäksi ja kehittäjäksi? Sen avulla olisi voitava tuottaa tietoa eri ministeriöiden käyttöön lainsäädännön kehittämistä ja seurantaa varten. Lisäksi sillä voisi olla muuta käyttöä esimerkiksi tutkimuksessa, lakien toimeenpanossa ja kuntien kehittämistoiminnassa, tiedon olisi tällöin oltava avoimesti saatavissa laajemminkin.

Kytkentä valtioneuvoston päätöksentekoon ja valmisteluun:

Hanke liittyy tällä hallituskaudella vireillä olevaan maankäyttö- ja rakennuslain uudistamiseen, lunastuslain uudistamiseen ja kiinteistöveron perustetta koskevan sääntelyn uudistamiseen. Yleisemmin hanke liittyy tarpeeseen kehittää lainsäädännön taloudellista vaikutusarviointia ja seurantaa ja luoda malleja, tietovarantoja ja ohjelmia, jotka ovat edellytyksenä oikea-aikaisille ja laadukkaille vaikutusarvioinneille ja lain toimivuuden seurannalle. Tietoa voidaan hyödyntää myös lakien toimeenpanoa edistävien oppaiden tekemisessä ja säästösten vaikutusarviointia koskevassa tutkimuksessa.

Raportointi:

Hankkeesta tulee tuottaa VN TEAS -ohjeistuksen mukainen suomenkielinen loppuraportti. Mallin ja sen testaamisen tuottamat tulokset olisi toivottavaa esittää osin paikkatietopohjaisessa muodossa siten, että tuloksia esitetään myös karttanäkymissä.

Viitteet:

Falkenbach, H. et al. (2021) [Maapolitiikan nykytila ja tulevaisuus: Keinot, vaikuttavuus, avoimuus ja hyväksyttävyyys](#). Valtioneuvoston selvitys- ja tutkimustoiminnan julkaisusarja 2021:49.

1.5 Tuottavuuden edistäminen eri politiikkasektoreilla

Käytettävissä olevan määrärahan yläraja: 120 000 €

Aikajänne: 6/2022 – 6/2023

Tietotarpeen tausta ja tarvekuvaus perusteluineen:

Tuottavuuden kasvu on tärkein talouskasvun selittäjä. Tuottavuuden hidas kehitys on ollut Suomen talouden suurin ongelma finanssikriisistä alkaen. Kasvu on ollut selvästi vaisumpaa kuin useimmissa verrokkimaissamme. Vaikka politiikan vaikutuksen tuottavuuteen on arvioitu olevan epäsuoraa ja hidaskaikuteista ja vaikka monet tuottavuuteen vaikuttavat tekijät ovat niin yrityksille kuin julkiselle politiikalle annettuja (ts. niihin ei voida juurikaan vaikuttaa), hidas tuottavuuskehitys pakottaa arvioimaan kriittisesti politiikan roolia tuottavuuskasvun edistämässä.

Tuottavuusvaikutukset syntyvät yritysten sisällä tai niiden välillä (ns. luova tuho). Niinpä politiikalla pyritään vaikuttamaan niin yritysten sisäisiin tekijöihin (toiminnan tehostaminen, uudet toimintatavat, arvokkaammat hyödykkeet, investointikannusteet, osaaminen, riskitakuut) kuin talouden rakenteen dynamiikkaan (resurssien allokaatio, pääomamarkkinat, työntekijöiden liikkuvuus, yrittäjyys, kilpailu). OECD:n uuden elinkeinopolitiikan hahmotelmassa kolmas vaikuttamisen alue on vaikuttaminen tuotteiden ja palveluiden kysyntään esimerkiksi sääntelyn ja julkisten hankintojen keinoin. Merkitystä on myös sillä, miten politiikkaa valmistellaan ja toteutetaan (esimerkiksi yhteistyö sidosryhmien kanssa).

Kaikkiin näihin liittyy suuria haasteita. Tätä heijastavat tutkimustulokset siitä, että Suomessa on liian vähän korkean tuottavuuden yrityksiä ja voimavarojen allokaatio ei ole riittävän tehokasta, työmarkkinoiden kohtaanto toimii epätyytyttävästi ja palvelualojen, erityisesti digitaalisten palvelujen tuottavuus on jäänyt jälkeen kilpailijamaista. Kärkiyritysten lisäksi haasteena voidaan nähdä laajempi tuottavuuden tason kohottaminen yritys kentässä. Tällöin huomio kiinnittyy uuden tiedon, osaamisen ja toimintatapojen leviämiseen koko yritys kentässä, taloudessa ja yhteiskunnassa.

Tuottavuuden edistämisen painopiste on ollut pitkälti innovaatiopolitiikassa. Se ei kuitenkaan ole välttämättä ainoa tuottavuuskehityksen edistämisen kannalta relevantti politiikkalohko ja monet politiikkatoimet, joita ei ole lähtökohtaisesti tarkoitettu edistämään tuottavuuden kasvua voivat vaikuttaa siihen, millaiseksi tuottavuuskehitys muodostuu. Eri politiikka-alueiden omista lähtökohdista ja tavoitteista perustellut toimenpiteet saattavat olla tuottavuuden edistämisen näkökulmasta ristiriitaisia ja tuottaa jopa ei-toivottuja vaikutuksia. On myös mahdollista, että politiikkatavoitteisiin on pyritty liian kapea-alaisilla toimenpiteillä ilman oleellisten, mutta toisten politiikkasektoreiden vastuulle kuuluvien toimenpiteiden integroimista politiikkaan. Tuottavuuden edistämiseksi on tärkeää, että eri politiikat eivät ole ristiriidassa keskenään ja parhaimmillaan tukevat toisiaan synergisesti.

Tutkimuksen tavoitteena on lisätä ymmärrystä tuottavuutta edistävästä politiikasta ja sen kehittämismahdollisuuksista eri politiikkasektoreilla. Tutkimuksessa arvioidaan myös tarvetta ja mahdollisuuksia kehittää eri politiikkasektoreiden yhteistyötä tuottavuuden edistämiseksi.

Tutkimuksella lisätään ymmärrystä siitä, miten tuottavuuden edistäminen liittyy ja on esillä eri politiikkasektoreiden tavoitteissa ja toimenpiteissä ja millaisten mekanismien kautta niillä voidaan arvioida olevan vaikutuksia tuottavuuteen. Tutkimuksessa tarkastellaan myös politiikkatoimenpiteiden keskinäisriippuvuuksia ja mahdollisia ristiriitaisuuksia tuottavuuden edistämisessä. Selvitetään niin ikään, millaisia tuottavuuskasvua hidastavia pullonkaloja politiikalla on mahdollisesti luotu. Toisaalta arvioidaan, missä määrin tuottavuutta edistävää politiikkaa on pystytty kehittämään synergisesti eri sektoreiden kesken. Lisäksi selvitetään, mitä opittavaa Suomella voisi olla muiden maiden tavasta toteuttaa tuottavuutta edistävää politiikkaa ja eri politiikka-alueiden synergisyyttä osana sitä (– jos sellaista on olemassa havaintoja). Toimenpidesuosituksen tuottamisessa tulee ottaa huomioon tulevaisuusnäkökulmasta toimintaympäristön tuottavuuskehitystä ajavat tekijät.

Tutkimuskysymykset

- Onko tuottavuus esillä, ja miten, eri politiikkasektoreiden tavoitteissa ja toimenpiteissä? Jos ei, miksi ei?
- Millaisen mekanismin kautta eri politiikka-alueiden toimenpiden arvioidaan vaikuttavan tuottavuuteen?
- Millaisia ongelmia, haasteita ja mahdollisuuksia eri politiikkasektoreilla on tuottavuuden edistämisessä?
- Millaisia keskinäisriippuvuuksia ja mahdollisia ristiriitaisuuksia eri politiikkasektoreilla ja niiden toimilla on tuottavuuden edistämisen näkökulmasta?
- Onko politiikalla luotu tuottavuuskasvua hidastavia pullonkaloja? Millaisia?
- Missä määrin tuottavuutta edistävää politiikkaa on pystytty kehittämään synergisesti eri sektoreiden kesken? Mitä ongelmia tällaisen synergisen politiikan kehittämiseen liittyy?
- Miten Suomen tuottavuutta edistävä politiikka vertautuu keskeisiin kilpailijamaihin, joissa tuottavuus on ollut Suomea parempaa? Mitä opittavaa Suomella voisi olla tuottavuuden edistämisessä muilta mailta? Onko niiltä opittavissa hyviä käytäntöjä tavoista, joilla on onnistuttu varmistaman eri politiikka-alueiden toimienpiteiden positiivinen yhteisvaikutus?
- Mitä pitäisi tehdä, jotta politiikan tuottavuusvaikutusta voitaisiin kasvattaa ottaen huomioon myös tulevaisuusnäkökulmasta toimintaympäristön tuottavuuskehitystä ajavat tekijät.

Tutkimuksessa muodostetaan näiden kysymysten perustella ensin yleiskuva tuottavuuden edistämisen tilanteesta eri politiikka-alueilla sekä politiikka-alueiden välisestä vuorovaikutuksesta tuottavuuden edistämiseksi. Tämän jälkeen tarkastelu fokusoidaan politiikan rooliin, kun on yritetty tai yritetään vastata johonkin tai joihinkin yllä mainittuihin tuottavuuskehityksen haasteisiin. Perustellusta syystä tarkastelua voidaan kohdistaa myös johonkin muuhun tuottavuuskehityksen keskeiseen haasteeseen. Tavoitteena on ymmärtää tapaus-tarkastelujen avulla, millainen rooli eri politiikkasektoreilla ja niiden toimilla on ollut, ja voisi olla, pyrittäessä ratkaisemaan ko. haasteita.

Tutkimusaineisto:

Tutkimuksessa analysoidaan relevantti aikaisempi koti- ja ulkomainen tutkimuskirjallisuus ja eri politiikka-alueiden keskeiset asiakirjat sekä voidaan toteuttaa asiantuntijahaastatteluja, työpajoja ja kyselyjä. Vuoden 2022 VN TEAS -hankkeessa ”Yritysten tuottavuuserot ja tuottavuuden eturintama” yhtenä tehtävänä on arvioida, missä määrin tuottavuuden eturintaman yritykset ovat olleet politiikkatoimien kohteena. Hankkeen (alustavia) tuloksia voi olla mahdollista tarpeen mukaan hyödyntää nyt ehdotettavassa hankkeessa, jossa fokus on kuitenkin nimenomaan politiikan sisällön analyysissä.

Toteuttajilta edellytetään syvällistä tuottavuutta, julkista politiikkaa ja eri politiikka-alueita koskevien kysymysten ja tutkimuksen tuntemusta.

Kytkeä valtioneuvoston päätöksentekoon ja valmisteluun:

Tutkimus luo pohjaa hallinnonalojen ja niiden yhteistyön kehittämiseksi tuottavuuden edistämiseksi. Tuloksena voi myös olla uusia ideoita joihinkin tuottavuuskehityksen keskeisiin haasteisiin vastaamiseksi. Tavoitteena on, että tutkimuksen tuloksia hyödynnetään vuoden 2023 hallitusohjelman valmistelussa.

Tuottavuuden kasvu on tärkein talouskasvun selittäjä. Hidas tuottavuuskasvu on ollut Suomen talouden suurin ongelma finanssikriisistä alkaen. Kasvu on ollut selvästi vaisumpaa kuin useimmissa verrokkimaissamme. Tuottavuus ei silti ole ollut näkyvästi esillä politiikan tavoitteissa. Jotta Suomi pääsisi uudelle kestävä kasvun uralle, tuottavuuskasvun nopeutuminen on välttämätöntä. Tutkittu tieto eri politiikka-alueiden roolista, keskinäisestä vuorovaikutuksesta ja niihin liittyvistä mahdollisuuksista ja haasteista tuottavuuden edistämiseksi on vähäistä. Tuottavuuden edistäminen voidaan nähdä kaikkien politiikkasektoreiden yhteisenä haasteena. Tutkimus tarjoaa kaikille ministeriöille mahdollisuuden osallistua ja sitoutua yhteiseen tutkimus- ja kehittämisprosessiin.

Raportointi:

Hankkeessa tulee tuottaa vuoden 2023 maaliskuun loppuun mennessä väliraportti, joka sisältää keskeiset ehdotukset tuottavuutta edistävän politiikan kehittämisestä uuden hallitusohjelman valmisteluun. VN TEAS -ohjeistuksen mukainen suomenkielinen loppuraportti tulee tuottaa vuoden 2023 kesäkuun loppuun mennessä.

1.6 Talousjärjestelmän muutospainet ja valtion rooli taloudessa

Käytettävissä olevan määrärahan yläraja: 200 000 €

Aikajänne: 6/2022 – 3/2023

Tietotarpeen tausta ja tarvekuvaus perusteluineen:

Koronakriisi on johtanut kaikkialla valtioiden merkittävästi puuttumiseen markkinoiden normaaliin toimintaan sekä erilaisten rajoitusten että taloudellisten tukitoimien muodossa. Kriisiin vastaamiseen liittyvät interventiot ovat kasvattaneet julkisen sektorin osuutta taloudesta ja lisänneet yksityisen ja julkisen sektorin keskinäisriippuvuutta mm. velkojen ja vastuiden kautta.

Monet tarkkailijat ovat katsoneet kriisin nostaneen esiin markkinoiden toimintaan liittyviä puutteita, joiden korjaamiseen tarvitaan valtion puuttumista. Erityisesti Yhdysvalloissa vaatimukset talousjärjestelmän kehittämiseksi ja julkisen vallan roolin kasvattamiseksi ovat voimistuneet (ks. esim. Stiglitz 2021). Euroopassa, jossa julkisen sektorin rooli on jo historiallisesti ollut suurempi, kriisi on jäsenvaltioiden ohella kasvattanut merkittävästi myös EU:n yhteisten varojen merkitystä NGEU-ohjelman myötä.

Vaikka vastakkaisiakin näkemyksiä esiintyy, julkisen vallan toimintaa koronakriisiin vastamisessa on voittopuolisesti pidetty välttämättömänä ja useimmissa tapauksissa suhteellisen onnistuneena. Kriisi on osoittanut, että nojautumalla tieteelliseen tietoon sekä sääntelemällä ja tukemalla taloutta valtiot ovat onnistuneet pienentämään sekä inhimillisiä että taloudellisia tappioita. Asenteet julkisen vallan toimintaa kohtaan ovat muuttuneet ja julkisten menojen tuntuva kasvu on laajalti hyväksytty. Julkisten menojen kasvun on osaltaan mahdollistanut poikkeuksellisen matala korkotaso ja ekspansiivinen rahapolitiikka. Valtioiden kykyä rahoittaa toimintaansa pidemmällä aikavälillä vahvistaa kansainvälisen verokilpailun hillintään tähtäävien toimien eteneminen (OECD, 2021).

Jo ennen koronakriisiä oli nähtävissä kehityssuuntia, jotka hieman samaan tapaan, joskin vähemmän akuutisti, korostivat valtion roolia taloudessa. Ehkä keskeisin näistä on ilmastomuutos ja siihen vastaaminen. On yleisesti hyväksytty, että valtioiden rooli ilmastopoliitiikan linjaamisessa ja tarvittavien päästövähennysten aikaansaamisessa on keskeinen ja edellyttää voimakasta puuttumista markkinoiden toimintaan. Sama pätee luonnon monimuotoisuuden säilyttämiseen ja luonnonvarojen käyttöön yleisemminkin. Myös toiseen megatrendiin, talouden digitalisaatioon, näyttäisi liittyvän paljon seikkoja, jotka edellyttävät julkista sääntelyä tai ohjausta, jotta teknologisen kehityksen kielteisiltä lieveilmiöiltä voidaan välttyä (mm. pääomien kasaantuminen ja tuloerojen kasvu). Samaan aikaan julkisen vallan roolia hyvinvointia lisäävien innovaatioiden rahoittajana ja mahdollistajana on tuotu vahvasti esiin (esim. Mazzucato 2013). Myös voimistuvan geopoliittisen kilpailun voidaan nähdä korostavan valtioiden roolia taloudessa ja kansainvälisten kauppavirtojen ohjaamisessa (Wigle ym 2022). Geopoliittinen ulottuvuus on edelleen vahvistumassa Ukrainan kriisin myötä ml. kansalliseen kriisinsietokykyyn ja huoltovarmuuteen liittyvät kysymykset.

Toisaalta on nähty, että yritysten kasvava yhteiskuntavastuu saattaa olla tekijä, joka vähentää julkisen intervention tarvetta ja korostuu erityisesti silloin, kun kansalaisten luottamus julkiseen vallan toimintaan rakoilee (Edelman Trust, 2022). Kaikkiaan vaikuttaa siltä, että kehittyneissä maissa vallitsevaan talousjärjestelmään kohdistuu poikkeuksellisen paljon erisuunnista tulevia muutospaineita.

Tutkimushankkeen tarkoituksena on tuottaa tutkimukseen perustuvaa tietoa talousjärjestelmiin kohdistuvista muutospaineista koronakriisin jälkeisessä ajassa. Yksi keskeinen kysymys on, missä määrin julkisen vallan rooli ja merkitys taloudessa on kriisin myötä todella muuttumassa ja missä määrin kyse on kenties vain ohimenevästä ”näköharhasta”. Taloustieteen valtavirtänäkemysten mukaan julkisen vallan puuttuminen markkinoiden toimintaan aiheuttaa tehottomuutta ja hyvinvointitappioita ja tulisi sen vuoksi rajata vain tiettyihin erikoistapauksiin. Onko talouden perustekijöissä tai näköpiirissä olevissa globaaleissa haasteissa erotettavissa tekijöitä ja mekanismeja, jotka puoltavat aikaisempaa suurempaa julkisen vallan interventiota talouteen? Mitä nämä tekijät ovat ja mitä mahdollisesti toiseen suuntaan vaikuttavia kehityssuuntia on nähtävissä?

Koska aiheesta käytävä kansainvälinen keskustelu on ainakin osittain lähtöisin Yhdysvalloista, on mielenkiintoista peilata kansainvälistä keskustelua Suomen ja muiden Pohjoismaiden tilanteeseen: Missä määrin kansainvälisessä keskustelussa esiin nostetut ongelmat ovat sellaisia, jotka pohjoismainen malli on jo ratkaissut ja missä määrin myös täällä voidaan nähdä paineita valtion roolin vahvistumiseen?

Sikäli kuin tutkimuksessa havaitaan kehityssuunta valtion kasvavaan rooliin taloudessa ja sen ohjaamisessa, on luontevaa myös eritellä tällaisen muutoksen vaikutuksia yleisesti: Mitä valtion suurempi rooli merkitsee talouskasvun, verotuksen ja tuloerojen näkökulmasta? Toisaalta voi olla mielenkiintoista pohtia tällaisen kehityksen edellytyksiä julkisen sektorin näkökulmasta: millaista osaamista ja kyvykkyyttä kasvava rooli edellyttää ja miten niitä voitaisiin kehittää?

Hankkeen toteutuksessa korostuu perustellun ja relevantilla tavalla jäsenetyn kokonaisnäkemysten muodostaminen saatavilla olevan tutkimustiedon ja muun relevantin aineiston pohjalta. Analyysin tueksi voidaan koota ja esittää ainakin kuvailevaa tilastoaineistoa aihepiiriin liittyvistä ilmiöistä ja havainnoista. Kyselyt ja haastattelut voivat olla käyttökelpoinen tapa mm. erilaisten avainryhmien asenteiden ja muutostrendien kartoittamiseen.

Tietotarvekuvaus jättää tarkoituksella tarjoajille liikkumavaraa sekä tutkimusaiheen rajauksen ja relevantin jäsentelyn että käytettävien menetelmien suhteen.

Tutkimuskysymykset:

- Millaisia kehittyneiden maiden talousjärjestelmiin kohdistuvia globaaleja muutospaineita on nähtävissä koronakriisin jälkeen?
- Onko julkisen vallan rooli ja merkitys taloudessa on kriisin myötä muuttumassa pysyvämmiin vai onko kyse kenties tilapäisestä ilmiöstä?
- Onko talouden perustekijöissä tai näköpiirissä olevissa globaaleissa haasteissa erotettavissa tekijöitä, jotka puoltavat aikaisempaa suurempaa julkisen vallan interventiota talouteen ja markkinoiden toimintaan? Mitkä ovat tällaisia tekijöitä ja mitä mahdollisesti vastakkaiseen suuntaan vaikuttavia kehityssuuntia on havaittavissa? Voidaanko esimerkiksi yritysten lisääntyvä yhteiskuntavastuu nähdä vaihtoehtona julkisen vallan roolin kasvulle?
- Miten kansainvälinen keskustelu valtion kasvavasta roolista suhteutuu pohjoismaiseen malliin ja Suomeen?
- Mitä valtion kasvava rooli merkitsee talouskasvun, verotuksen ja tuloerojen näkökulmasta?
- Millaiset edellytykset valtioilla on ottaa enemmän vastuuta talouden ohjaamisesta? Millaista osaamista ja kyvykkyyttä kasvava rooli edellyttäisi ja miten niitä voitaisiin kehittää?

Kytkentä valtioneuvoston päätöksentekoon ja valmisteluun:

Hanke tuottaa tietoa talousjärjestelmiin kohdistuvista globaaleista muutospaineteista liittyen koronakriisiin sekä näköpiirissä oleviin megatrendeihin. Hanke palvelee erityisesti pääministerin johtaman talousneuvoston tietotarpeita. Hankkeen tulokset ovat myös muiden ministeriöiden hyödynnettävissä valmistauduttaessa seuraavaan hallituskauteen.

Raportointi:

Suomenkielinen loppuraportti, johon laaditaan englanninkielinen laajempi tiivistelmä. Koko raportin kääntämistä englanniksi voidaan harkita tarpeen mukaan.

Viitteet:

Edelman (2022) [Edelman 2022 Trust Barometer](#)

Mazzucato, M. (2013) *The Entrepreneurial State: Debunking Public vs. Private Sector Myths*, Anthem Press, London, UK (2013)

OECD (2021) [International community strikes a ground-breaking tax deal for the digital age](#)

Stiglitz, J.E. (2021) [The proper role of government in the market economy: The case of the post-COVID recovery](#), *Journal of Government and Economics* Volume 1, Spring 2021

Wigell, Mikael, Matthias Deschryvere, Christian Fjäder, Niklas Helwig, Ville Kaitila, Heli Koski, Josi Seilonen, Arho Suominen (2022) [Europe Facing Geoeconomics: Assessing Finland's and the EU's Risks and Options in the Technological Rivalry](#), *Publications of the Government's analysis, assessment and research activities 2022:12*

1.7 Pienyritysluotonannon sääntelyvaihtoehdot

Käytettävissä olevan määrärahan yläraja: 100 000 €

Aikajänne: 6/2022 – 2/2023

Tietotarpeen tausta ja tarvekuvaus perusteluineen:

Pääministeri Sanna Marinin hallituksen puoliväli- ja kehysriihessä päätetyn mukaisesti hallituskauden aikana selvitetään sääntelyvaihtoehtoja yritysten pikaluotoista aiheutuvien velkaongelmien torjumiseksi. Kirjauksen pohjalta kuluva hallituskautena on selvitettävä, onko lisäsääntely velkaongelmien torjumiseksi tarkoituksenmukaista ja jos on, millaisia sääntelyratkaisuita olisi mahdollista toteuttaa.

Tietotarve liittyy nimenomaan pienyritysten rahoitukseen liittyvään markkinaan, käytänteisiin, ulkomaiseen sääntelyyn ja pienyritysten kohtaamiin velkaongelmiin. Pienyrityksellä tarkoitetaan tässä yhteydessä yksityisiä elinkeinonharjoittajia (ns. toiminimiyrietykset) sekä pieniä yhtiömuotoisia yrityksiä, joissa toiminta on korostuneen yrittäjävetoista.

Asian tarkempi selvittäminen on ajankohtaista ja tärkeää muun muassa seuraavista syistä:

- Kuluttajansuojan kaltaista pienyrittäjäsuojaan sääntelyä ei ole olemassa tällä hetkellä.
- Pienyritysten rahoitusta koskevaa pakottavaa sopimusoikeudellista erityissääntelyä ei ole Suomessa tai EU-tasolla, toisin kuin kuluttajaluottojen osalta. Rahoituksen hinnoittelu ja sopimusehdot määräytyvät puhtaasti markkinaehtoisesti.
- Kaikki luotonantoa harjoittavat toimijat eivät ole elinkeino-oikeudellisten lupa- tai rekisteröitymisvelvoitteiden piirissä. Toisin kuin kuluttajaluotonannossa, toimijan ei tarvitse pelkän yritysluotonannon vuoksi rekisteröityä tai hakea toimilupaa. Pankkisektorin ulkopuolinen, vähemmän säännelty tai sääntelemätön luotonanto on Suomen Pankin analyysien mukaan trendinomaisesti kasvussa.

Koska pienyritysluotonantoon liittyvää sääntelyä ei tällä hetkellä ole eikä pienyrittäjäsuo- jalle ole vakiintunutta oikeudellista konseptia, kyse on lainvalmistelunäkökulmasta hyvin perustavanlaatuisesta tietotarpeesta. Tietotarve on erittäin merkityksellinen laajemmasta yhteiskunnallisesta ja taloudellisesta näkökulmasta. Tilastokeskuksen mukaan vuonna 2020 alle viisi henkilöä työllistäviä yrityksiä oli noin 328 tuhatta kappaletta, työllistäen yhteensä noin 241 tuhatta työntekijää (palkansaajat ja yrittäjät mukaan luettuna). Vähintään viisi, mutta alle kymmenen henkilöä työllistäviä yrityksiä oli vajaa 19 tuhatta kappaletta, työllistäen yhteensä 123 tuhatta henkilöä.

Yritysrahoitusta koskevassa tilastoinnissa on ollut tähän asti useita katvealueita. Yritysr- hoidusta koskevien tietojen saatavuus on olennaisesti parantumassa vähitellen Suomen Pankin aloitettua pankkisektorin ulkopuolisia rahoituslaitoksia koskevan tiedonkeruun (muut rahoituslaitokset -raportointi) vuoden 2021 alusta alkaen.

Taustatiedoksi on keskeistä selvittää muissa valtioissa tehtyjä vastaavia sääntelytoimenpiteitä, pienyritysten rahoituksen markkinoita ja pienyritysten velkaongelmia. Lisäksi toivotaan tutkimuksen toteuttajien näkemyksiä sääntelyn tarpeellisuudesta ja mahdollisista sääntelyn toteuttamisvaihtoehdoista sekä niiden alustavista vaikutuksista.

Tutkimuskysymykset:

1. Oikeusvertailu pienyritysluotonannon sääntelystä
 - Millaista pienyritysten sopimussuhteisiin ja pienyrittäjän suojaan liittyvää, luotonantoon sovellettavaa sääntelyä on eri maissa (vrt. kuluttajansuoja)?
 - Millaista elinkeino-oikeudellista luvanvaraisuutta (esimerkiksi toimilupa tai rekisteröitymisvelvollisuus) pienyritysluotonanto edellyttää muissa Euroopan maissa?
 - Mikä viranomainen valvoo pienyrityksille luottoja myöntäviä tahoja?
 - Vertailun kohteena Pohjoismaat (pois lukien Islanti), Iso-Britannia, Saksa, Ranska, Hollanti ja muut tilaajan erikseen ilmoittamat valtiot.
2. Pienyritysluotonannon markkinaan liittyvä selvitys
 - Mitkä ovat luottolaitosten (kuten pankkien) ja luottolaitossektorin ulkopuolisten luotonantajien markkinaosuudet tällä hetkellä pienyritysluottomarkkinalla ja miten markkina on kehittynyt viime vuosina?
 - Millaisia rahoitustyyppisiä pienyritykset tyypillisesti hyödyntävät (lyhytaikainen/pitkäaikainen, vakuudellinen/vakuudeton, maksuaika/osamaksut, jne.)?
 - Millaisiin rahoitustarpeisiin luottoa tyypillisesti otetaan? Esimerkiksi toiminnan käynnistäminen, investoinnit, toiminnan aikainen käyttöpääoma (kuten kulujen kattaminen) jne.?
 - Millaisia ovat pienyritysluottojen kustannukset ja viivästysseuraamukset (esim. sovellettava viivästyskorko)?
 - Millaisia muita keskeisiä sopimusehtoja pienyritysluotonannossa tyypillisesti hyödynnetään?
 - Miten yleisiä omistajan/yrittäjän antamat takaukset ja esinevakuudet ovat pienyritysluotonannossa?
3. Millaisia ovat tyypilliset pienyritysten velkaongelmat ja miten laajamittaisia velkaongelmat ovat? (Analyysissä hyödynnetään esimerkiksi velkomusasioita ja maksuhäiriöitä koskevia tilastoja)

Osana tutkimuksen johtopäätöksiä tulee esittää arviointia sääntelyn tarpeellisuudesta ja ehdotuksia erilaisiksi sääntelyn toteuttamiskäytännöiksi (ml. mahdolliset soveltamisalajakset) sekä niihin liittyvää alustavaa vaikutusten arviointia.

Kytkeä valtioneuvoston päätöksentekoon ja valmisteluun:

Pääministeri Sanna Marinin hallituksen puoliväli- ja kehysriihessä 29.4.2021 tehtyjen linjauksien mukaan hallituskaudella selvitetään sääntelyvaihtoehtoja yritysten pikaluotoista aiheutuvien velkaongelmien torjumiseksi.

Raportointi:

Hankkeesta tulee tuottaa VN TEAS -ohjeistuksen mukainen suomenkielinen raportti.

2. Hiilineutraali ja luonnon monimuotoisuuden turvaava Suomi sekä asuntopolitiikka

2.12 Ympäristölaatonormit pohjaveden pilaantumista ja puhdistustarvetta arvioitaessa

Käytettävissä olevan määrärahan yläraja: 150 000 €

Aikajänne: 6/2022–12/2023

Tietotarpeen tausta ja tarvekuvaus perusteluineen:

Vesipuitedirektiivissä (2000/60/EY) asetetaan tavoite saavuttaa ja ylläpitää pinta- ja pohjaveden hyvä tila. Pohjaveden kemiallisen tilan arviointimenettelyä tarkennettiin ns. pohjavesidirektiivillä (2006/118/EY), jota on muutettu Komission direktiivillä 2014/80/EU ja prioriteettiainedirektiiveillä (2013/39/EU). Vesipuitedirektiivi on kansallisesti pantu täytäntöön muun muassa lailla vesienhoidon ja merenhoidon järjestämisestä (1299/2004, vesienhoitolaki) ja useilla asetuksilla. Pohjaveden hyvän tilan arviointiin käytettävistä pohjaveden ympäristölaatonormeista säädetään vesienhoitoasetuksessa (1040/2006). Lisäksi ympäristönsuojelulain 17 §:ssä säädetään pohjaveden ja 16 §:ssä maaperän pilaamiskiellosta. Vesiympäristölle vaarallisista ja haitallisista aineista annetussa valtioneuvoston asetuksessa (1022/2006) säädetään päästökiellosta pohjaveteen (4 a §).

Unionin tuomioistuin otti kantaa 28.5.2020 ratkaisussaan C-535/18 (Land Nordrhein-Westfalen), mitä EU:n vesipuitedirektiivin (2000/60/EY) 4(1) artiklassa tarkoitettu kielto huonontaa pohjaveden tilaa tarkoittaa. Kyseisessä tapauksessa moottoritielle kertyvät sadevedet oli tarkoitus johtaa pohjavesimuodostumaan, minkä vuoksi hankkeella arvioitiin olevan vaikutuksia pohjaveden laatuun. Unionin tuomioistuin linjasi, että kansalliset viranomaiset eivät voi myöntää lupaa pohjaveden tilaa heikentävälle tai hyvän tilan saavuttamisen vaarantavalle hankkeelle ilman vesipuitedirektiivin 4(7) artiklan mukaista poikkeusta. Tuomion mukaan pohjaveden tilan heikentymiseksi on tulkittava yhdenkin pilaavan aineen laatonormin (tai kansallisen raja-arvon) ylittyminen yhdessäkin pohjaveden kemiallisen tilan seurantapaikassa tai pitoisuuden kasvu silloin, kun laatonormi on jo ylittynyt.

Vesipuitedirektiivissä pinta- ja pohjaveden (pohjavesidirektiivi 2006/118/EY) tilan heikentymistä ja ympäristötavoitteita tarkastellaan vesimuodostumakohtaisesti. Siten veden tilan heikentymisen paikallisesti tai jopa yhdessä ainoassa seurantapaikassa ei ole ajateltu suoraan tarkoittavan direktiivissä kiellettyä seurausta. Näin ollen unionin tuomioistuimen ratkaisu voi merkittävästi tiukentaa pohjavesien suojelua jäsenmaissa. Tällä voi olla laajoja yhteiskunnallisia vaikutuksia, jotka heijastuvat erilaisten hankkeiden toteutukseen ja kustannuksiin.

Pohjavesialueilla on sijainnut, sijaitsee ja niille halutaan sijoittaa toimintoja, joiden päästöt ovat muuttaneet tai muuttavat maaperän ja pohjaveden laatua. Suuri osa näistä toiminnoista on lisäksi sellaisia, ettei niiltä ole vaadittu tai vaadita ympäristölupaa. Unionin tuomioistuin tai kansalliset tuomioistuimet eivät ole aiemmin ottaneet kantaa siihen, mikä

merkitys pohjaveden kemiallisen tilan arvioinnissa käytettävillä laatuormeilla näissä tilanteissa on ja miten ne suhteutuvat pohjaveden pilaamiskieltoon tai pilaantumisvaaran tapauskohtaiseen arviointiin. Asiasta ei myöskään ole yksiselitteisiä säännöksiä kansallisessa lainsäädännössä.

Pohjaveden suojelua koskevan sääntelyn tiukentuva tulkinta ja laatuormien nykyistä laajempi soveltaminen aiheuttaisi erityisiä haasteita alueilla, joissa haitallisia aineita on jo päätynt pohjaveteen historiallisen toiminnan seurauksena (pilaantuneet tai sellaiseksi epäillyt alueet). Toistaiseksi laatuormien ei ole ajateltu sitovan päätöksentekoa näissä tapauksissa.

Tutkimuskysymykset:

- Miten ja millaisin perustein pohjaveden kemiallisen tilan arvioinnissa käytettäviä laatuormeja (tai kansallisesti asetettuja raja-arvoja) on sovellettu viranomaispäätöksissä ja toteutuneissa ympäristön puhdistushankkeissa Euroopan unionin alueella?
- Mikä vaikutus unionin tuomioistuimen ratkaisun (C-535/18) linjauksilla on pohjaveden pilaantumisvaaran arviointiin Suomessa ja miten pohjaveden ympäristölaatuormeja tulisi soveltaa ympäristölupamenettelyssä sekä pilaantuneiden tai pilaantuneiksi epäiltyjen alueiden arviointi- ja puhdistushankkeissa?
- Euroopan unionin tavoitteena on vesienhoitoa ja -suojelua koskevien säädösten ja niissä asetettujen velvoitteiden yhdenmukainen ja tehokas soveltaminen jäsenvaltioissa. Johtaako unionin tuomioistuimen ratkaisu (C-535/18) muutostarpeisiin kansallisessa lainsäädännössä ja jos johtaa, mitä säädöksiä muutostarpeet koskevat ja millaisia muutoksia on tarpeen tehdä?

Kytkeä valtioneuvoston päätöksentekoon ja valmisteluun:

Pilaantuneen maa-alueen puhdistamiseen liittyviä päätöksiä tehdään Suomessa vuosittain lähes 250 alueella. Noin joka kolmas pilaantuneeksi epäillystä tai todetusta alueesta sijaitsee luokitellulla pohjavesialueella, jolloin hankkeiden toteutuksessa on otettava kantaa maaperän ohella pohjaveden laatuavoitteisiin.

Parhaillaan ympäristöministeriössä valmistellaan säädösuudistuksia, joilla pyritään edistämään pilaantuneiden alueiden riskiperusteista kunnostamista. Uudistuksessa on tarkoitus liittää pohjaveden pilaantuneisuuden ja puhdistustarpeen arviointi valtioneuvoston asetuksen (214/2007, PIMA-asetus) soveltamisalaan maaperän ja pohjaveden pilaantuneisuutta koskevien ympäristönsuojelulain säännösten mukaisesti. Lisäksi ympäristöhallinnossa ovat käynnissä mm. valtakunnallinen Maaperä kuntoon ohjelma sekä hylättyihin vakavaa ympäristön pilaantumista tai ympäristölle tai terveydelle mahdollista vaaraa aiheuttavien kaivannaisjätealueiden ympäristövaikutusten selvittäminen ja alueiden kunnostaminen (KAJAK) sekä kemiallisesti huonossa tilassa

olevien pohjavesialueiden kokonaisvaltaiseen riskinhallintaan (POAKORI) liittyvät hankkeet.

Näissä säädösuudistuksissa, ohjelmassa ja hankkeissa pohjaveden tilan sekä pilaantumisriskin järjestelmällinen arviointi ja hallinta ovat keskeisiä lähtökohtia, mikä edellyttää yhdenmukaista kansallista tulkintaa myös pohjaveden ympäristölaatunormien soveltamisesta. Lisäselvitykset asiassa ovat tarpeen.

Koska unionin tuomioistuimen ratkaisua (C-535/18) on toistaiseksi mahdollista tulkita monella eri tavalla, tuomiota ja sen perusteluja on tarkasteltava mahdollisimman laaja-alaisesti, ja näkemykset on sovitettava tarkoituksenmukaisesti kansalliseen ympäristösääntelyyn ja alan toimintakäytäntöihin.

Raportointi:

Hankkeessa tuotetaan VN TEAS -ohjeistuksen mukainen suomenkielinen loppuraportti, johon on liitetty englanninkielinen yhteenveto hankkeen tuloksista.

Viitteet:

Euroopan unionin tuomioistuin ratkaisu [C-535/18 Land Nordrhein-Westfalen](#).

3. Suomi kokoaan suurempi maailmalla

3.4 EU-urien edistämistoimet – kansainvälinen vertailu

Käytettävissä olevan määrärahan yläraja: 100 000 €

Aikajänne: 8/2022 – 8/2023

Tietotarpeen tausta ja tarvekuvaus perusteluineen:

EU:n toimielinten ja virastojen palveluksessa olevan henkilöstön maantieteellinen tasapaino on tärkeä asia koko unionin etuja huomioivan politiikan ja unionin legitimitetin kannalta. Suomalaisten osuus EU:n henkilöstöstä vähenee nopeasti eläköitymisten johdosta. Suomalaisten hakijamäärä ja läpäisyaste EPSO:n järjestämisessä virkamieskilpailuissa ovat liian matalia. Esimerkiksi komissiossa Suomi on aliedustettu alemman palkkaluokan sisääntulotehtävissä (AD5-8).

EU-rekrytointeihin kiinnitettiin huomiota valtioneuvoston EU-selonteossa (Valtioneuvosto 2021). Eduskunta edellytti vastauksessaan, että ”valtioneuvostolla on valmiudet ennakkollisesti vaikuttaa erityisesti komission tulevien lainsäädäntöaloitteiden sisältöön ja tähän työhön on ohjattava riittävät resurssit” (EK 36/2021 vp – VNS 7/2020 vp). EU-vaikuttamiseen kuuluu myös sen varmistaminen, että toimielimissä työskentelee tasapainoisesti eri jäsenmaista tulevaa henkilöstöä. EU-asioiden komitea on linjannut EU-urien edistämisen kehityskohteista ja työtä viedään eteenpäin ministeriöiden välisen yhteyshenkilöverkoston puitteissa.

Maantieteelliseen tasapainoon liittyvät haasteet eivät koske yksin Suomea, vaan myös monet muut maat kamppailevat aliedustuksen kanssa. Esimerkiksi Irlanti on hiljattain laatinut EU-uria koskevan kansallisen strategian, jossa on hahmotettu uusia toimia irlantilaisien hakijoiden kilpailukykyyn parantamiseksi (Government of Ireland 2021). Osa maista menestyy selvästi muita paremmin virkamieskilpailuissa, ja tässä selvityksessä tarkastellaan näiden maiden menestysreseptien taustalla olevia tekijöitä. Lisäksi mukaan otetaan joukko muita Suomen kannalta relevantteja ja mielenkiintoisia maita.

Vertailun tulee kattaa seuraavat maat:

- 1) kilpailussa parhaiten menestyvät maat: Belgia, Espanja, Ranska ja Romania
- 2) muut Suomen kannalta mielenkiintoiset maat: Alankomaat, Irlanti, Ruotsi, Saksa ja Tanska

Selvityksessä käytettävä aineisto voi pitää sisällään esimerkiksi eri maiden keskeisten toimijoiden haastatteluita, asiakirja-aineistoa, verkkosivuja, tilastoja ja kyselyaineistoa.

Tutkimuskysymykset:

Tutkimuksen pääkysymyksenä on selvittää, mitä eri toimenpiteitä vertailussa mukana olevat maat käyttävät kansalaistensa EU-urien edistämiseksi ja mikä niiden vaikuttavuus on.

Tarkentavia alakysymyksiä:

- Kenen vastuulla EU-urien edistäminen on (päävastuu, muut tahot)?
- Perustuuko EU-urien edistäminen kokonaisvaltaiselle strategialle, poliittiselle linjaukselle tai muulle kannanotolle tai suunnitelmalle?
- Minkälaista keinovalikoimaa maa käyttää kansalaistensa EU-urien edistämiseksi (esimerkiksi tiedottaminen, koulutus, valmennus, kansallisten asiantuntijoiden paikat, muu työkierto kv-tehtävissä, EU-harjoittelu, lobbaustoimet)?
- Kuinka paljon edistämistöimiin käytetään rahaa ja henkilövoimavaroja?
- Mitä eri keinojen vaikuttavuudesta tiedetään ja miten niitä arvioidaan?
- Onko selvityksen perusteella tunnistettavissa parhaita käytäntöjä?

Kytkeä valtioneuvoston päätöksentekoon ja valmisteluun:

Selvityksen tuloksia hyödynnetään EU-yhteyshenkilöryhmän työssä ja valmisteltaessa kansallisia toimia suomalaisten EU-rekrytoitumisen edistämiseksi.

Raportointi:

Hanke tuottaa VN TEAS -ohjeistuksen mukaisen suomen- tai englanninkielisen loppuraportin sekä erillisen Policy Brief -artikkelin suomeksi ja englanniksi.

Viitteet:

Government of Ireland (2021) [A Career for EU. Ireland's Strategy to increase Irish representation in the European Union's Institutions and Agencies.](#)

Valtioneuvosto (2021) [Valtioneuvoston selonteko EU-politiikasta. Vahva ja yhtenäinen EU – kohti kestävämpää Euroopan unionia.](#) Valtioneuvoston julkaisu 2021:4. ([in English](#))

Verkkosivustoja:

Valtioneuvoston kanslian EU-työpaikkoja koskeva [sivusto](#)

Komission henkilövalintatoimisto EPSO:n [sivusto](#) ([in English](#))

4. Turvallinen oikeusvaltio Suomi, sen kehittäminen ja puolustuspolitiikka

4.7 Turvallisuusviranomaisiin kohdistuvan laillisuusvalvonnan vaikuttavuus

Käytettävissä olevan määrärahan yläraja: 150 000 €

Aikajänne: 6/2022 – 6/2023

Tietotarpeen tausta ja tarvekuvaus perusteluineen:

Pääministeri Sanna Marinin hallitusohjelman tavoitteiden mukaisesti viranomaisten tehtävänä on varmistaa, että Suomi pysyy turvallisena maana ja sen hallinto oikeudenmukaisena ja luotettavana. Sisäisen turvallisuuden selonteon tavoitteena on varmistaa sisäisen turvallisuuden kehittyminen edelleen niin, että Suomi on entistä turvallisempi maa kaikille ihmisille ja ihmisryhmille.

Ministeriöillä on valvonta- ja ohjaustehtävä alaiseen hallintoon, kuten poliisiin, Rajavartiolaitokseen, Rikosseuraamuslaitokseen sekä puolustusvoimiin. Tässä selvityksessä tarkastellaan sisäasiain-, oikeus- ja puolustushallinnon turvallisuusviranomaisiin kohdistuvan laillisuusvalvonnan vaikuttavuutta. Hallinnon ulkopuolisella laillisuusvalvonnalla on keskeinen ja tiivis rooli tässä kokonaisuudessa. Tässä hankkeessa arvioidaan ulkoisten laillisuusvalvojien ratkaisukäytännön implementointia edellä mainittujen hallinnonalojen tehtävissä. Tässä tarkastelussa ulkoiset laillisuusvalvojat ovat eduskunnan oikeusasiamies, valtioneuvoston oikeuskansleri ja tietosuojavaltuutettu.

Ulkoisten laillisuusvalvojien ratkaisukäytännön vaikuttavuutta ei ole kattavasti tutkittu ja tieto on pirstaleista. Tässä hankkeessa tarkastelun painopisteenä ovat ratkaisujen ja niistä seuranneiden toimenpiteiden ja toiminnan kehittämisen vaikuttavuus niin organisaation toimintaan kuin myös kansalaisten asiointiin viranomaisten kanssa.

Tämä selvitys tukee osaltaan hyvän ja oikeudenmukaisen hallinnon kehittämistä osana perus- ja ihmisoikeuksien toteutumista turvallisuusviranomaisten toiminnassa lisäten kansalaisten luottamusta turvallisuusviranomaisten toimintaa kohtaan.

Saatujen tulosten pohjalta tavoitteena on arvioida valvonnan kattavuutta ja mahdollisia kehittämiskohteita ja -keinoja.

Tutkimuskysymykset:

Tutkimuksen viitekehyksessä mainittujen ulkoisten laillisuusvalvojien osalta selvitetään seuraavia kysymyksiä:

- Miten ylimpien laillisuusvalvojien ratkaisukäytännöt huomioidaan ja implementoidaan turvallisuusviranomaisten toiminnassa?
- Miten turvallisuusviranomaisten rakenteet tukevat ylimpien laillisuusvalvojien ratkaisujen implementointia?

- Kohdistuuko näihin rakenteisiin mahdollisia kehittämistarpeita ja/tai uusia selvitystarpeita?
- Miten ratkaisukäytännön implementointi toteutuu käytännössä turvallisuusviranomaisten rakenteissa ja toiminnassa (esim. ohjeistus, koulutus, tarkastustoiminta jne.)?
- Miten ylimpien laillisuusvalvojen ratkaisukäytännön toteutumista valvontaan etenkin turvallisuusviranomaisten sisäisessä valvonnassa (esim. tulohjaus, pitkän aikavälin arviointi/tarkastelu)
- Miten ulkoinen laillisuusvalvonta/ylimmät laillisuusvalvojat valvovat itse oman ratkaisukäytäntönsä toteutumista turvallisuusviranomaisissa (esim. omat aloitteet, tarkastustoiminta turvallisuusviranomaisissa jne.)

Tarkastelujakso laillisuusvalvojen ratkaisukäytännön seurannan osalta olisi noin 3 vuoden aika (2019–2021/2022). Tältä ajalta tutkitaan ratkaisukäytännön implementointia ja valvontaa (miten ratkaisukäytäntö on toimeenpantu) turvallisuusviranomaisissa.

Tarkastelujakso voi olla lyhyempikin edellyttäen, että tutkimuksella saadaan kattava kuva tutkimuksen teemasta ja ratkaisukäytäntöjä voidaan myös valikoida tarvittaessa (esim. edustavimmat useita/kaikkia turvallisuusviranomaisia koskevia ratkaisuja, keskeisimmät ratkaisut jne.).

Kytkenä valtioneuvoston päätöksentekoon ja valmisteluun:

Hankkeen tuloksia hyödynnetään osana turvallisuusviranomaistoiminnan lainmukaisuuden varmistamista. Laillisuusvalvonnalla edistetään erityisesti perustuslain 21 §:ssä jokaiselle taattua hyvää hallintoa. Lisäksi edistetään eri ministeriöiden ja hallinnonalojen perus- ja ihmisoikeuksien toteutumista, millä on laajemminkin vaikutusta kansalaisten kokemaan turvallisuuteen ja turvallisuuden tunteeseen yhteiskunnassa.

Hanke tukee turvallisuusviranomaistoiminnan laadun ja laillisuusvalvonnan prosessien parantamista ja kehittämistä. Tuloksia voidaan käyttää myös tulohjausprosessin tukena sekä laajemminkin turvallisuusviranomaistoiminnan vaikuttavuuden arvioinnissa. Edellä mainituilla toimilla saadaan johdon päätöksenteolle ja suunnitelmalliselle toiminnalle tärkeää tietoa.

Raportointi:

Hankkeessa tuotetaan VN TEAS -ohjeistuksen mukaisen suomenkielisen loppuraportin lisäksi väliraportti tutkimusperiodin puolivälissä.

Kirjallisuutta:

Fagerholm, P. (2015) [Poliisin hallintokantelumenettelyn kriittiset menestystekijät](#). Tampereen yliopisto. Johtamiskorkeakoulu.

- Ikkala, J. (2018) [Kuka valvoo poliisia? : Poliisin salaisen tiedonhankinnan laillisuusvalvonta Poliisihallituksen kertomusten valossa vuosina 2014-2016](#). Turun yliopisto.
- Jonkka, J. (2004) Poliisin johtamisjärjestelmä ja sisäinen laillisuusvalvonta. Sisäasiainministeriön julkaisuja 48/2004. Helsinki: Sisäasiainministeriö.
- Jäntti, V. (2019) [Oikeusvalvojan päätösten jalkauttaminen vankiloiden henkilökunnalle](#).
- Mäenpää, O. (2009) Laillisuusvalvonnan haasteet. [Lakimies: Suomalaisen lakimiesyhdistyksen aikakauskirja](#). 1094–1105.
- Nieminen, L. (2018) [Eduskunnan oikeusasiamies ”pienen ihmisen” asialla – joustavuutta vai hampaattomuutta näkökulmasta riippuen?](#). Lakimies 2018 (2): 34.
- Nygård, M. (2013) [Poliisimiehen oikeusturva laillisuusvalvonnassa](#). Vaasan yliopisto.
- Ojala, H. (2010) [Vankien muutoksenhaku, laillisuusvalvonta ja oikeusturva](#). Teoksessa Eduskunnan oikeusasiamies 90. Helsinki: Eduskunnan oikeusasiamies.
- Paasonen, J. (2021) [Rikosseuraamuslaitoksen turvallisuuden ja valvontatyön ulkoinen arviointi](#).
- Puolustusministeriö (2010) [Laillisuusvalvonta puolustusministeriössä ja puolustusministeriön hallinnonalalla](#). Puolustusministeriön laillisuusvalvonnan kehittämistyöryhmän selvitys
- Raassina, A. (2019) [Sisäinen laillisuusvalvonta osana Rajavartiolaitoksen hallintoyksikön johtamista](#). Laurea.
- Rikander, H. (2018) [Poliisimiesten kokemuksia hallinto- ja rikosprosessista](#). Edilex 2018 (17): 42.
- Rikosseuraamuslaitos (2020) [Ehdotus Rikosseuraamuslaitoksen uudeksi organisaatiorakenteeksi](#).
- Rikosseuraamuslaitos (2021) [Rikosseuraamuslaitos tehostaa laillisuusvalvontaansa](#). Viitattu 20. lokakuuta 2021.
- Sarja, M. (2008) [Vapaaehtoinen maanpuolustus julkisena hallintotehtävänä ja sen laillisuusvalvonta](#). Edilex, nro 5: 19.
- Sisäministeriö (2021) [Laillisuusvalvonta sisäministeriön sivuilla](#). Viitattu 20. lokakuuta 2021.
- Sisäasiainministeriön laillisuusvalvonnan kehittämistyöryhmä (2009) [Laillisuusvalvonta sisäasiainministeriössä – Nykytilan arvio ja valvonnan haasteet](#). 2009.
- Sisäministeriö (2013) [Poliisiin kohdistuva sisäinen laillisuusvalvonta](#). Raportti.
- Suominen, J-M. (2017) [Oikeudenmukainen oikeudenkäynti ja oikeusturva poliisin laillisuusvalvonnan perustana](#). Itä-Suomen yliopisto.

4.8 Englannin kielen käyttö julkisissa yhteyksissä, tieteessä ja korkeakoulutuksessa sekä elinkeinoelämässä ja sen vaikutus suomen ja ruotsin kieleen

Käytettävissä olevan määrärahan yläraja: 100 000 €

Aikajänne: 6/2022 – 9/2023

Tietotarpeen tausta ja tarvekuvaus perusteluineen:

Suomen kansalliskielten, suomen ja ruotsin, käyttöala on kaventunut yhteiskunnan eri aloilla. Englannin kielen käytön yleistymisen yhteiskunnassa vaikuttaa tähän. Tiedossa ei kuitenkaan ole miten laajaa tai järjestelmällistä englannin kielen käyttö on ja mitä vaikutuksia sillä on toisaalta kansalliskieliin ja toisaalta yksittäisten henkilöiden tarpeisiin ja palveluiden saatavuuteen.

Englannin kielen asema ja sen käyttö Suomessa sekä sen vaikutus etenkin suomen kieleen on kestoaihe kielipoliittisessa keskustelussa. Julkista keskustelua on käyty muun muassa englannin hyväksymisestä viralliseksi kieleksi ja englannin ottamisesta asiointikieliksi kunnissa. Myös englannin asema tieteen kielenä ja korkeakoulutuksessa jakaa mielialoja. Keskustelussa korostuu myös kysymykset kieliympäristön inklusiivisuudesta sekä ulkomaisten osaajien ja muiden maahanmuuttajien tarpeista huolehtiminen.

Suomen kielilainsäädäntö ei sisällä säännöksiä englannin kielestä, vaan kielilaki koskee ainoastaan suomen ja ruotsin kieltä. Kielilaki ei estä viranomaisia tarjoamasta palvelua kansalliskielten lisäksi muilla kielillä. Lähes kaikki julkisen hallinnon toimijat tarjoavat tietoa ja osin palveluakin englanniksi ja englanti onkin joissain viranomaisissa, etenkin kunnissa, otettu viralliseksi palvelu- ja tai/asiointikieliksi kansalliskielten rinnalle. Palvelukieli ja asiointikieli erottuvat toisistaan siinä, velvoittaako sääntely viranomaista käyttämään kieltä vai ei. Viranomaisen on tarjottava asiointikielillä (suomi, ruotsi) yhtäläiset palvelut, kun taas palvelukieltä voidaan käyttää kommunikaatiossa, vaikkei sen käyttöön ole velvollisuutta. Asiointikieli ja palvelukieli voivat tarkoittaa tapauksittain samaakin.

Englannin kielen asemaa on tutkittu lähinnä kielenhuollon näkökulmasta, mutta kattavaa tutkimustietoa ei ole englannin kielen käytön laajuudesta tai sen vaikutuksista kansalliskieliin, suomeen ja ruotsiin. Tutkimustietoa kaivattaisiin myös siitä, mikä on englanninkielisten palveluiden saatavuuden vaikutus ulkomaisten osaajien veto- ja pitovoimaan. Jonkin verran tutkimusta löytyy myös englannin kielen asemasta ja monikielisyydestä tieteessä ja korkeakoulutuksessa.

Kattavaa tutkimusta englannin kielen käytöstä ja sen vaikutuksista tarvitaan, jotta voitaisiin luoda englannin kieltä koskevia yhteisiä kielipoliittisia linjauksia valtioneuvostossa. Tällä hetkellä kielipoliittikkaa ja kielipoliittisia linjauksia tehdään useissa eri ministeriöissä. Oikeusministeriö vastaa kielilainsäädännöstä ja kielellisten oikeuksien seuraamisesta ja edistämisestä, opetus- ja kulttuuriministeriö kielikoulutuspolitiikasta ja työ- ja elinkeinoministeriö kielikysymyksistä, jotka liittyvät työvoiman maahanmuuttoon ja kotouttamiseen. Kun lainsäädäntöä tai yhtenäisiä linjauksia englannin kielen käytöstä tai asemasta ei ole, eri

hallinnonalojen englannin kieltä koskevia linjauksia ei aina tunnusteta kielipolitiikaksi, ja ne voivat jopa olla ristiriidassa keskenään. Englannin kieltä koskevia linjauksia tehdään kyseisen aihealueen lähtökohdista, eikä kattavaa tietopohjaa englannin kielen käytöstä ja sen vaikutuksista kansalliskieliin tai muihin kieliin ole.

Tutkimuksen tarkoituksena on selvittää ja luoda kokonaiskuvaa englannin kielen käytöstä palvelu- ja/tai asiointikielenä, julkisissa palveluissa, tieteen kielenä sekä elinkeinoelämän kielenä ja siitä miten englannin kielen asema vaikuttaa suomen ja ruotsin kielten elinvoimaisuuteen ja käyttöalaan ja palveluiden saatavuuteen kansalliskielillä. Tavoitteena on myös selvittää mitä hyviä käytäntöjä englannin kielen käytölle tulisi luoda, jotta englannin kielen vahvistunut asema ei vaikuttaisi epäsuotuisasti kansalliskielten käyttöön, mutta kuitenkin hyödyttäisi niitä Suomessa asuvia henkilöitä, jotka eivät osaa maan kansalliskieliä ja tukisi osaavan työvoiman, opiskelijoiden ja tutkijoiden houkuttelua Suomeen sekä heidän sujuvaa asettautumistaan.

Tutkimuksessa ei selvitetä kielen huoltoon liittyviä kysymyksiä, kuten englannin kielen vaikutusta nuorisokielehen. Tutkimuksen ulkopuolelle rajataan myös koulutusjärjestelmän yleisempi tarkastelu ja keskitytään ainoastaan englannin kieleen asemaan tieteessä ja korkeakoulujen piirissä. Tutkimuksen tavoitteena on luoda kokonaiskuva englannin kielen käytön vaikutuksista yhteiskuntaan. Koska tutkimus on tarkoitettu laajasti julkishallintoon, tieteeseen ja korkeakouluihin sekä elinkeinoelämään, tutkimuksessa ei välttämättä ole mahdollista tutkia syvällisesti jokaista yksittäistä tutkimuskysymystä.

Tutkimuskysymykset:

- 1) Miten laajasti englantia käytetään palvelu- ja/tai asiointikielenä julkishallinnossa?
 - Miten laajasti kunnat ja valtion viranomaiset ovat ottaneet käyttöön englannin kielen palvelu- ja/tai asiointikieleksi ja miten palvelukieli on määritelty eri viranomaisissa?
 - Miten englannin kielen käyttö palvelu- ja/tai asiointikielenä vaikuttaa palveluiden saatavuuteen suomen- ja ruotsin kielillä?
 - Kun julkisia palveluja tuotetaan suomen ja ruotsin lisäksi englanniksi, onko tämä lisä palveluihin vain kasvattaako englantia alaa suomen ja ruotsin kielellä annettavien palveluiden kustannuksella?
 - Mitä julkisia palveluita tulisi tuottaa englannin kielellä, jotta se lisäisi Suomen houkuttelevuutta ja kilpailukykyä kansainvälisillä työmarkkinoilla sekä opiskelijoiden ja tutkijoiden houkuttelussa?
- 2) Miten laajasti englannin kieltä käytetään tieteen kielenä ja korkeakouluissa?
 - Millä tieteenaloilla englannin kieli on syrjäyttänyt tai uhkaa syrjäyttää kansalliskielet?
 - Miten englannin kielen käyttö tieteen kielenä ja korkeakouluissa vaikuttaa palveluiden saatavuuteen suomen ja ruotsin kielillä?
- 3) Miten laajasti englannin kieltä käytetään elinkeinoelämässä?

- Miten laajasti englannin kieltä käytetään Suomessa toimivien yritysten konsernikielenä? Entä palvelu- ja/tai asiointikielenä?
- Miten englannin kielen käyttö elinkeinoelämässä vaikuttaa yritysten työvoiman saatavuuteen?
- Miten englannin kielen käyttö elinkeinoelämässä vaikuttaa palveluiden saatavuuteen suomen- ja ruotsin kielillä?
- Kun yksityisiä palveluja tuotetaan suomen ja ruotsin lisäksi englanniksi, onko tämä lisä palveluihin vain kasvattaako englanti alaa suomen ja ruotsin kielellä annettavien palveluiden kustannuksella?

4) Mitä ryhmiä yhteiskunnassa englannin kieli palvelee?

- Millä tavalla englannin kielen käyttö yhteiskunnassa edistää eri ryhmien oikeuksien toteutumista?
- Mitä hyviä käytäntöjä englannin kielen käytölle tulisi luoda, jotta se ei vaikuttaisi epäsuotuisasti palveluiden saatavuuteen suomen ja ruotsin kielellä, mutta hyödyttäisi niitä Suomessa asuvia henkilöitä, jotka eivät osaa maan kansalliskieliä ja vahvistaisi Suomen asemaa globaalissa kilpailussa osajista?

Kytkentä valtioneuvoston päätöksentekoon ja valmisteluun:

Pääministeri Sanna Marinin hallituksen ohjelman mukaisesti on laadittu uudistettu kansalliskielistrategia, joka turvaa kaikkien oikeuden saada palvelua kansalliskielillä, suomeksi ja ruotsiksi ja parantaa kieli-ilmapiiiriä. Kansalliskielistrategia hyväksyttiin valtioneuvoston periaatepäätöksenä 2.12.2021 (Valtioneuvosto 2021).

Kansalliskielistrategian yhtenä tavoitteena on, että Suomi on kansainvälinen maa, joka hyötyy globalisaatiosta samaan aikaan kun suomen ja ruotsin kielen käyttäjät voivat elää täysipainoista elämää omalla kielellään. Strategiassa asetetaan päämääräksi kansalliskielten elo rinnakkain englannin kielen kanssa. Rinnakkaiselon haasteena on, että kansalliskielten asema on vaarassa heiketä ja että kielten käytön kynnys kasvaa englannin kielen vahvistuneen aseman johdosta. Kansalliskielistrategian yhtenä käytännön toimenpiteenä on selvityksen tekeminen englannin kielestä palvelukielenä. Selvityksen tarkoituksena on selvittää ja luoda kokonaiskuvaa englannin kielen käytöstä palvelukielenä, palveluissa, tieteen kielenä sekä elinkeinoelämän kielenä ja siitä miten englannin kielen asema vaikuttaa suomen ja ruotsin kielten elinvoimaisuuteen ja käyttöalaan.

Tavoitteena on kansalliskielten ja englannin kielen rinnakkaiselo siten, että englannin kielen käyttö ei heikennä tai syrjäytä kansalliskielten käyttöä eri yhteiskuntalohkoilla, vaikeuta palveluiden saatavuutta kansalliskielillä tai muuten köyhdytä kielimaisemaa.

Hankkeen tuloksia hyödynnetään pitkän aikavälin kielipolitiikan rakentamiseen ja valtioneuvoston englannin kieltä koskevien kielipoliittisten linjausten yhtenäistämiseksi. Hankkeen tuloksia hyödynnetään myös koulutus- ja työperusteisen maahanmuuton tiekartan ja Talent Boost -toimenpideohjelman toimeenpanossa (Työ- ja elinkeinoministeriö 2020).

Tuloksia, jotka koskevat englannin kielen käyttöä julkisissa palveluissa voidaan myös käyttää tulevaisuuden julkisten palveluiden suunnitteluissa, erityisesti kun hyödynnetään digitalisaation tuomia mahdollisuuksia tarjota kielellisesti laajempaa ja parempaa viranomaispalvelua sekä edistää palveluiden kielellistä saavutettavuutta. Lisäksi tuloksia hyödynnetään tietopohjana englannin kielen käytön hyvien käytäntöjen luomiseksi.

Aihe on relevantti monelle ministeriölle koska valtioneuvoston toimesta sekä edistetään englannin kielen käyttöä, jotta esimerkiksi Suomeen voitaisiin houkutellessa ulkomaalaisia huippuosaajia, ja toisaalta huolehditaan siitä, että kielelliset oikeudet suomen ja ruotsin kielellä toteutuvat.

Raportointi:

Hankkeesta tulee tuottaa VN TEAS -ohjeistuksen mukainen suomenkielinen loppuraportti sekä tiivistelmä ruotsiksi ja englanniksi. Vastuuministeriö kääntää omalla kustannuksellaan loppuraportin ruotsiksi.

Viitteet:

Valtioneuvosto (2021) [Kansalliskielistrategia](#) Valtioneuvoston julkaisuja 2021:87. 2.12.2021.

Työ- ja elinkeinoministeriö (2020) [Talent Boost –toimenpideohjelma](#)

Aiempaa aiheeseen liittyvää kirjallisuutta sekä lähteitä:

Yleistä:

Höglin, R. (2002) [Engelska språket som hot och tillgång i Norden](#) Tema Nord 2002:561. Nordiska ministerrådet, Köpenhamn 2002.

Keskustelualoite suomen kielen asemasta, [KA 7/2021 vp](#)

Leppänen, S. et al. (2009) [Kansallinen kyselytutkimus englannin kielestä Suomessa: käyttö, merkitys ja asenteet](#) Jyväskylä studies in humanities, Jyväskylän yliopisto 2009.

Pyykkö, R. (2017) [Monikielisyys vahvuudeksi. Selvitys Suomen kielivarannon tilasta ja tasosta](#) Opetus- ja kulttuuriministeriön julkaisuja 2017:51. 13.12.2017.

Saarinen, T. et al. (2019) Kieli, koulutus, politiikka: monipaikkaisia käytänteitä ja tulkintoja. Vastapaino 2019.

Vaarala, H. et al. (2021) [Kielivaranto. Nyt!: Monikielisyys Vahvuudeksi -selvityksen \(2017\) seuranta](#). Soveltavan kielentutkimuksen keskus, Jyväskylän yliopisto.

Valtioneuvosto (2021) [Koulutus- ja työperusteisen maahanmuuton tiekartta 2035](#) Valtioneuvoston julkaisuja 2021:74. 9.9.2021

Englanti palvelu-/asiointikielenä julkisissa palveluissa:

Helsingin kaupunki (2019) [Englanninkielisten palveluiden kehittämisohjelma](#)

Räsänen, M. (2017) [Englanti kunnan asiointikieleksi](#) Virallisen lehden Hyvää virkakieltä -palsta 8.11.2017

Yle uutiset [Espoo ryhtyy maan ensimmäiseksi kolmikieliseksi kaupungiksi](#) 18.9.2017

Englanti tieteen ja korkeakoulutuksen kielenä:

Heimonen, E. & Ylönen, S. (2017) [Monikielisyys vai ”English only”? Yliopistojen henkilökunnan asenteet eri kielten käyttöä kohtaan akateemisessa ympäristössä.](#) AFinLAn vuosikirja, marraskuuta, 72–91.

Saarinen, T. (2020) [Higher Education, Language and New Nationalism in Finland : Recycled Histories](#) Palgrave Pivot. Palgrave Macmillan.

Saarinen, T. (2018) [University Language Policies : How Does Finnish Constitutional Bilingualism Meet the Needs for Internationalisation in English?](#) European Journal of Language, Policy Liverpool University Press. 2018.

Saarinen, T. (2017) [\(Moni\)kielisyys korkeakoulutuksessa.](#) Teemanumero monikielisyydestä korkeakouluissa sisältää kahdeksan lyhyttä artikkelia aiheesta. Soveltavan kielentutkimuksen keskus, Jyväskylä yliopisto.

Englanti elinkeinoelämän kielenä:

Könönen, E. (2018) [Kielitaidon merkitys asiakaspalvelussa Tallink Silja Oy:llä](#) Opinnäyte-työ, Haaga-Helia ammattikorkeakoulu

Lehtimaja, I. et al. (2021) [Monikielisyyden haasteet työyhteisössä](#) Työelämän tutkimus Vol 19 Nro 3.

Oksaharju, J. (2017) [”Nice, Refreshing, Excellent That \[It\] Is Our Corporate Language” : A Case Study on Self-Efficacy and EFL in a Nordic Online Trading Bank](#) Kandidaatin-tutkielma, Jyväskylän yliopisto.

6. Luottamuksen ja tasa-arvoisten työmarkkinoiden Suomi

6.4 Hallituksen tasa-arvo-ohjelmat tasa-arvopolitiikan työvälineenä

Käytettävissä olevan määrärahan yläraja: 150 000 €

Aikajänne: 6/2022 – 5/2023

Tietotarpeen tausta ja tarvekuvaus perusteluineen:

Hallituksen keskeiset sukupuolten tasa-arvoa edistävät toimet on 1990-luvun lopusta lähtien ollut tapana koota hallituksen tasa-arvo-ohjelmaksi. Useimmiten hallituksen tasa-arvo-ohjelma on pohjautunut hallitusohjelman sisältämiin tasa-arvokirjauksiin mutta ohjelmiin on voitu ottaa mukaan myös muita toimenpiteitä. Ohjelmissa on sekä tasa-arvoa nimenomaan edistäviä toimenpiteitä, että tavoitteita sukupuolinäkökulman valtavirtaistamiseksi eri politiikka-aloilla (ns. tasa-arvon kaksoisstrategia). Ohjelmien valmistelussa on pyritty ottamaan huomioon myös Suomen kansainväliset sitoumukset sekä EU:n lainsäädäntö ja tasa-arvo-poliittiset linjaukset.

Tasa-arvo-ohjelma on hallituksen keskeinen tasa-arvon edistämisen väline. Se on yleensä valmisteltu ministeriöiden välisenä yhteistyönä kansalaisjärjestöjä kuullen. Valtioneuvosto hyväksyy ohjelman periaatepäätöksenä. Tasa-arvo-ohjelman toimeenpano on kaikkien ministeriöiden vastuulla ja yksittäiset toimenpiteet on vastuutettu eri ministeriölle. Työtä koordinoidaan sosiaali- ja terveysministeriössä sijaitsevasta tasa-arvoyksiköstä.

Hallituksen tasa-arvo-ohjelmien toteuttamista on arvioitu väliraporttien ja loppuraporttien kautta (esim. Sosiaali- ja terveysministeriö 2015, Sosiaali- ja terveysministeriö 2019). Lisäksi on tehty joitain tasa-arvon tilaa, tasa-arvopolitiikkaa ja sen osa-alueita koskevia selvityksiä ja artikkeleita (Elomäki 2014; Elomäki & Ylöstalo 2018; Kantola & al. 2020; Tasa-arvovaltuutettu 2019). Sen sijaan sitä, miten tasa-arvo-ohjelma toimii sukupuolten tasa-arvon edistämisen välineenä, ei ole aikaisemmin arvioitu.

Tämän VN TEAS –hankkeen tarkoituksena on arvioida, miten hallituksen tasa-arvo-ohjelmat ovat toimineet sukupuolten tasa-arvon edistämisen välineenä vuodesta 2012 lähtien. Tavoitteena ei ole ohjelmien yksittäisten toimenpiteiden toteutumisen arviointi, vaan tasa-arvo-ohjelmien vaikuttavuuden selvittäminen olemassa olevaa tutkimusaineistoa ja muuta materiaalia hyödyntäen sekä haastatteluin.

Lisäksi arvioinnin tulee sisältää kehittämissuhteita siitä, millaisilla välineillä hallitus parhaiten voi edistää sukupuolten tasa-arvoa. Arvioinnissa tulee myös ehdottaa tapoja, joilla kansalaisyhteiskunta ja tutkimustieto ovat parhaiten integroitavissa sukupuolten tasa-arvon edistämiseen.

Tasa-arvopolitiikkaa edistetään eri maissa eri tavoin ja käytössä on erilaisia välineitä. Kyseessä olevassa arvioinnissa ei ole tarkoitus käydä laajasti läpi eri maiden tilannetta ja tasa-arvopolitiikan työvälineitä, mutta joitain esimerkkejä voidaan nostaa esille.

Arvio koskee kolmea uusinta hallituksen tasa-arvo-ohjelmaa (Sosiaali- ja terveysministeriö 2012; Sosiaali- ja terveysministeriö 2016; Sosiaali- ja terveysministeriö 2020). Useamman ohjelman arviointi mahdollistaa pidemmän aikavälin tarkastelun ja mahdollisten erojen havaitsemisen. Olennaista on saada tasa-arvotoimijoiden (valtioneuvosto, kansalaisjärjestöt ja tutkijat) näkemyksiä tasa-arvo-ohjelmien toimivuudesta ja vaikuttavuudesta. Arvioinnin tekeminen edellyttää haastatteluaineiston keräämistä.

Tutkimuskysymykset:

- Miten hallituksen tasa-arvo-ohjelma (sisältäen kaksoisstrategian) toimii hallituksen horisontaalisen tasa-arvopolitiikan välineenä ja sukupuolten tasa-arvon edistäjänä?
- Mitä heikkouksia ja vahvuuksia tasa-arvo-ohjelmissä välineenä on ollut? Millainen tasa-arvo-ohjelmien vaikuttavuus on ollut ja miten sitä on mahdollista parantaa?
- Mikä on kansainvälisten sopimusten, velvoitteiden ja suositusten sekä EU:n tasa-arvopolitiikan ja lainsäädännön merkitys tasa-arvo-ohjelmien sisällöissä?
- Miten tasa-arvo-ohjelmat toimivat poliittisen ja hallinnollisen sitoutumisen välineenä, miten ne edistävät ministerien ja ministeriöiden virkakunnan sitoutumista sukupuolten tasa-arvon edistämiseen?
- Miten vuorovaikutus kansalaisyhteiskunnan kanssa ja tutkimustieto ovat vaikuttaneet hallituksen tasa-arvo-ohjelmien sisältöihin?
- Mikä on tasa-arvo-ohjelmien suhde muihin tasa-arvopolitiikan edistämisen välineisiin (mm. lainsäädäntö)? Mitä muita mahdollisuuksia/välineitä/keinoja olisi toimeenpanna, kehittää ja seurata tasa-arvopolitiikkaa?

Kytkeä valtioneuvoston päätöksentekoon ja valmisteluun:

Tasa-arvopolitiikka ja tasa-arvo-ohjelmat koskevat kaikkia ministeriöitä. Hallituksen tasa-arvo-ohjelmat valmistellaan poikkihallinnollisessa yhteistyössä, hyväksytään valtioneuvoston periaatepäätöksenä ja niitä toimeenpannaan kaikissa ministeriöissä. Ohjelmia seurataan kaikkien ministeriöiden edustajista koostuvassa seurantaryhmässä. Hanke liittyy poikkihallinnolliseen valmisteluun valtioneuvostossa ja siinä etsitään vaikuttavampia keinoja horisontaaliseen työhön.

Raportointi:

Hankeesta tulee tuottaa VN TEAS – ohjeistuksen mukainen suomenkielinen loppuraportti viimeistään helmikuussa 2023. Harkinnan mukaan toteuttaja julkaisee myös policy brief -artikkeleita.

Viitteet:

Elomäki, A. (2020) [Sukupuolinäkökulman valtavirtaistaminen Suomen valtionhallinnossa 2004–2014. Arvioiva selvitys](#). Sosiaali- ja terveysministeriön julkaisu 2014. Sosiaali- ja terveysministeriön raportteja ja muistioita 2014:40

Elomäki, A. & Ylöstalo, H. (toim.) (2018): [Tasa-arvoa talousarvioon – talousarvion sukupuolivaikutusten arviointi ja sukupuolittietoinen budjetointi](#). Valtioneuvoston selvitys- ja tutkimustoiminnan julkaisusarja 58/2018. Syyskuu 2018.

Kantola, J. & al. (2020) Tasa-arvopolitiikka muutoksessa. Teoksessa Kantola, J. et al. (toim) Tasa-arvopolitiikan suunnanmuutoksia. Talouskriisistä tasa-arvon kriiseihin. Gaudeamus 2020.

Sosiaali- ja terveysministeriö (2012) [Hallituksen tasa-arvo-ohjelma 2012 – 2015](#). Sosiaali- ja terveysministeriön julkaisuja 2012:1

Sosiaali- ja terveysministeriö (2015) [Hallituksen tasa-arvo-ohjelma 2012 – 2015](#). Loppuraportti. STM Raportteja ja muistioita 2015:1.

Sosiaali- ja terveysministeriö (2016) [Hallituksen tasa-arvo-ohjelma](#). Regeringens Jämställdhetsprogram 2016-2019. Sosiaali- ja terveysministeriön julkaisuja 2016:4.

Sosiaali- ja terveysministeriö (2019) [Hallituksen tasa-arvo-ohjelma 2016-2019](#). Loppuraportti. Sosiaali- ja terveysministeriö, Raportteja ja muistioita 2019:19.

[Sosiaali- ja terveysministeriö \(2020\) Suomi tasa-arvon kärkimaaksi: Hallituksen tasa-arvo-ohjelma 2019 – 2023. Sosiaali- ja terveysministeriön julkaisuja 2020:35](#)

Tasa-arvovaltuutettu (2019) [Tasa-arvovaltuutetun vuosikertomus 2019](#). Tasa-arvojulkaissuja 2020:1.

7. Oikeudenmukainen, yhdenvertainen ja mukaan ottava Suomi

7.6 Sosiaalihuoltolain ja lastensuojelulain kokonaisuuden lainsäädännölliset selkeyttämistarpeet

Käytettävissä olevan määrärahan yläraja: 100 000 €

Aikajänne: 6/2022 – 10/2023

Tietotarpeen tausta ja tarvekuvaus perusteluineen:

Sosiaalihuoltolain (164/2014) kokonaisuudistus astui voimaan vuonna 2015. Uudistuksen tavoitteena oli siirtää sosiaalihuollon painopistettä erityispalveluista perustason palveluihin, madaltaa perheiden tuen hakemisen kynnyistä sekä lisätä ammattilaisten välistä yhteistyötä. Uudistuksen yhteydessä osa lastensuojelulain mukaisista avohuollon tukitoimista siirrettiin sosiaalihuoltolain mukaisiksi palveluiksi ja lapsiperheille säädettiin mm. subjektiivinen oikeus lapsiperheiden kotipalveluun. Uudistus aiheutti muutoksia sekä sosiaalihuollon asiakkaaksi tulemisen prosesseihin että sosiaalihuollon perustasolta saataviin palveluihin.

Lainsäädännön soveltaminen sosiaalihuoltolain ja lastensuojelulain rajapinnalla on koettu ajoittain haasteelliseksi. Lainsäädännön tulkintaongelmien vuoksi on ollut epäselvyyttä esimerkiksi siitä, mille kohderyhmille ja millaisin kriteerein lapselle ja perheelle tulisi tarjota sosiaalihuoltolain mukaisia palveluita ja milloin on perusteltua aloittaa lastensuojelun asiakkuus. Epäselvyyttä on myös ollut siitä, miten lastensuojelulain ja sosiaalihuoltolain mukaisia palveluja voidaan yhdistää lapsen ja perheen tukemiseksi. Erilaisten tulkintojen vuoksi palvelujärjestelmä ei toimi kansallisella tasolla yhdenvertaisesti ja palveluiden saatavuudessa voi olla puutteita. (Wilén 2018; Alatalo ym. 2019.) Lainsäädännössä on todettu olevan myös muita uudistustarpeita. Lapsiasiavaltuutettu on eduskunnalle vuonna 2022 antamassaan kertomuksessa ehdottanut lastensuojelulain kokonaisuudistuksen toteuttamista. Esimerkiksi lastensuojelulain uudistamistarvetta arvioitaessa ja suunniteltaessa on välttämätöntä tarkastella sosiaalihuoltolain ja lastensuojelulain muodostamaa kokonaisuutta.

Selvityksen tavoite ja ulottuvuudet:

Tämän VN TEAS -hankkeen tavoitteena on toteuttaa juridinen analyysi sosiaalihuoltolain ja lastensuojelulain muodostamasta kokonaisuudesta ja tämän kokonaisuuden kehittämistarpeista. Selvityksessä tulee kartoittaa ja analysoida sosiaalihuoltolain ja lastensuojelulain mahdollisia päällekkäisyyksiä, täsmennystarpeita ja kokonaisuuden aukkokohtia. Lisäksi tulee esittää konkreettisia toimenpide-ehdotuksia sosiaalihuollon peruspalvelujen ja lastensuojelun välisen rajapinnan selkeyttämiseksi lainsäädännössä. Analyysissä on tarpeen huomioida myös muut sosiaalihuollon erityispalvelut, kuten vammaispalvelut sekä laajempi sosiaali- ja terveydenhuollon palveluita koskeva lainsäädäntö.

Sosiaalihuoltolain ja lastensuojelulain rajapintaa määrittävinä keskeisinä kysymyksinä tulee analysoida ainakin palvelutarpeen arvioinnin (SHL 36 §) ja lastensuojelun tarpeen selvittämisen (LsL 26 §) juridista kokonaisuutta sekä erityistä tukea tarvitsevan lapsen (SHL 3 § 6 mom) määritelmän suhdetta lastensuojelulain asiakkuuden alkamisen perusteisiin (LsL 27 §).

Tutkimuskysymykset:

- Millaisen juridisen kokonaisuuden sosiaalihuoltolaki ja lastensuojelulaki muodostavat arviointi- ja palveluprosessien, palvelujen sekä lasten oikeuksien toteutumisen näkökulmasta?
- Minkälaisin juridisin kriteerein lapset ohjautuvat lastensuojelun avohuollon asiakkaiksi ja onko niiden tulkinta yhdenmukaista? Antaako lainsäädäntö selkeät raamit sille, millaisissa tilanteissa sosiaalihuoltolain mukaisia palveluja ei voida katsoa riittäviksi?
- Miten lainsäädäntöä tulisi uudistaa lastensuojelulain ja sosiaalihuoltolain välisen suhteen ja tulkintakäytäntöjen selkeyttämiseksi sekä lasten yhdenvertaisen kohtelun varmistamiseksi?
- Minkälaisia palvelulainsäädännön kehittämistarpeita on monialaisen yhteistyön ja sote-integroitujen palveluiden toteutumisessa lasten ja perheiden osalta? Miten lainsäädännön keinoin voitaisiin ehkäistä lasten päätymistä lastensuojelun asiakkuuteen siksi, että he eivät saa tarvitsemiaan terveydenhuollon palveluita?

Kytkeä valtioneuvoston päätöksentekoon ja valmisteluun:

Hankkeen tuloksia voidaan hyödyntää sosiaalihuollon lainsäädännön uudistamistarpeiden arvioinnissa sekä palvelun tuottajien ja järjestäjien ohjauksessa sosiaalihuollon lainsäädännön soveltamisessa. Lisäksi tuloksia voidaan hyödyntää lasten ja perheiden perustason palvelukokonaisuuden sisällöllisen kehittämisen painopisteiden suunnittelussa sekä monialaisen yhteistyön kehittämisessä.

Raportointi:

Selvityksestä tuotetaan suomenkielinen loppuraportti sekä tiivis hankkeen tuloksia ja konkreettisia toimenpiteitä käsittelevä policy brief -julkaisu. Lisäksi hankkeen aikana tuotetaan vuoden 2023 alussa hankkeen alustavia tuloksia ja toimenpidesuosituksia kokoava väliraportti. Hankkeen etenemisestä ja siinä koostetusta tiedosta viestitään hankkeen aikana sidosryhmille.

Viitteet:

Alatalo, M. et al. (2019) [Porrasteisuus lapsiperheiden sosiaalipalveluissa. Näkökulmia sosiaalihuoltolain toimeenpanoon ja palveluiden järjestämiseen](#). Työpaperi 39/2019. THL.

HE 164/2014. [Hallituksen esitys eduskunnalle sosiaalihoitolaiksi ja eräksi siihen liittyviksi laeiksi.](#)

Wilén, L. (2018) [Kohtaamisia? - lastensuojelun arki työntekijöiden näkökulmasta.](#) Mitä kuuluu lastensuojelu? -julkaisusarja osa 2. Lastensuojelun keskusliitto.

7.7 Lasten ja perheiden sosiaalipalveluiden varhaisen tuen tilannekuva

Käytettävissä olevan määrärahan yläraja: 150 000 €

Aikajänne: 6/2022 – 10/2023

Tietotarpeen tausta ja tarvekuvaus perusteluineen:

Lasten ja perheiden varhainen tuki ja ongelmien ennaltaehkäisy on ollut keskeinen yhteiskunnallinen tavoite jo usean hallituskauden ajan. Muutokseen on pyritty sekä kansallisilla kehittämishankkeilla että lainsäädäntöä uudistamalla. Sosiaalihuollossa tavoitteena on ollut siirtää painopistettä erityistason palveluista perustason palveluihin, madaltaa perheiden tuen hakemisen ja saamisen kynnystä sekä lisätä ammattilaisten välistä yhteistyötä.

Sosiaalihuoltolain vuonna 2015 voimaan tulleen uudistuksen yhteydessä (HE 164/2014) osa lastensuojelulain mukaisista avohuollon tukitoimista siirrettiin sosiaalihuoltolain mukaisiksi palveluiksi. Muutosten myötä lastensuojelun avohuollon asiakkuuksien määrä on kääntynyt laskuun, mutta kodin ulkopuolelle sijoitettujen lasten määrä lastensuojelussa on kuitenkin jatkanut edelleen kasvuaan. (THL 2021) Myös monialaisen yhteistyön toteutumisessa on havaittu puutteita. Perheiden tilannetta voidaan arvioida samanaikaisesti useassa eri palvelussa, erillisinä prosesseina sen sijaan että perheen tarpeita ja heille tarjottavaa tukea ja palveluja kyettäisiin tarkastelemaan ja tarjoamaan kokonaisvaltaisesti.

Kattavaa tietoa siitä, miten lapsiperheiden sosiaalipalveluiden kehittämistyö ja uudistusten toimeenpano ovat vaikuttaneet lasten, nuorten ja perheiden tuen saantiin, sosiaalipalvelujen järjestämiseen sekä eri palveluihin ohjautuvuuteen ei ole saatavilla. Tätä tietoa tarvitaan tulevina vuosina sosiaali- ja terveydenhuollon toiminnan strategiseen ohjaamisen hyvinvointialueilla sekä palvelujärjestelmän kehittämistarpeiden tunnistamisen tueksi.

Selvityksen tavoite ja ulottuvuudet:

Tämän VN TEAS -hankkeen tavoitteena on saada kokonaiskäsitys sosiaalihuoltolain mukaisten lasten, nuorten ja perheiden palveluiden konkreettisesta tilanteesta alueellisesti ja kansallisesti. Eduskunta edellytti vuonna 2014 sosiaalihuoltolain uudistuksen hyväksymiseen, että hallitus seuraa sosiaalihuoltolain kokonaisuudistuksen toimeenpanossa sosiaalihuollon painopisteen siirtymistä ennalta ehkäiseviin palveluihin. Eduskunta edellytti erityisesti lapsiperheiden kotiin vietävien palveluiden laadun ja saatavuuden toteutumisen sekä uudistuksen vaikuttavuuden seurantaa. Selvityksen tarkoituksena on osaltaan vastata tähän eduskunnan lausumaan.

Selvityksessä tulee analysoida lasten ja perheiden sosiaalipalveluiden varhaisen tuen nykytilanteen kuvauksen perusteella sosiaalihuoltolain mukaisten palveluiden kehittämistarpeita lasten, nuorten ja perheiden, sosiaalihuollon palveluorganisaatioiden ja ammattilaisten osaamisen sekä laajemman palvelujärjestelmän toiminnan näkökulmasta. Lisäksi tulee esittää konkreettisia toimenpide-ehdotuksia lasten, nuorten ja perheiden varhaisen tuen ja sen vaikuttavuuden vahvistamiseksi.

Selvityksessä tulee kartoittaa, miten sosiaalihuoltolain mukaisia lasten, nuorten ja perheiden palveluita järjestetään alueellisesti ja miten kansallinen yhdenvertaisuus toteutuu palveluiden saatavuudessa ja saavutettavuudessa. Lisäksi tulee arvioida, vastaavatko palveluiden sisällöt ja toimintaperiaatteet perheiden konkreettisiin tuen tarpeisiin. Entä jäävätkö jotkut asiakasryhmät sosiaalihuoltolain palveluiden ja tuen ulkopuolelle tai ohjautuuko asiakkaita sosiaalihuoltolain mukaisiin palveluihin, vaikka he tarvitsisivat ensisijaisesti muita palveluita?

Sosiaalihuollon perustason palveluiden toimintaa tulee tarkastella myös osana laajempaa palvelukokonaisuutta. Monialaisen yhteistyön osalta tulee selvittää, miten yhteistyön tavat ja rakenteet eri toimijoiden, kuten muiden sote-palveluiden (erityisesti aikuissosiaalityön, terveystalvelujen, mielenterveys- ja päihdepalvelujen), varhaiskasvatuksen ja koulun sekä järjestöjen kanssa ovat kehittyneet lasten ja perheiden varhaisen tuen vahvistamisessa ja perheiden kokonaisvaltaisessa tukemisessa. Selvityksessä on huomioitava eri taustoista ja kulttuureista tulevat lapset ja perheet sekä erityisen haavoittuvassa asemassa olevien lasten, kuten vammaisten, ilman huoltajaa maassa olevien lasten ja nuorten sekä syrjäytymisvaarassa olevien lasten ja heidän perheidensä tarpeet.

Tutkimuskysymykset:

- Onko vuonna 2015 voimaan tulleella sosiaalihuoltolailla ja sen jälkeisellä palveluiden kehittämällä pystytty parantamaan ja nopeuttamaan lasten, nuorten ja perheiden varhaisen tuen saatavuutta ja saavutettavuutta?
- Mitä asiakaslähtöisyyttä ja matalalla kynnyksellä saatavuutta vahvistavia kehittämistarpeita sosiaalihuollossa on palvelutarpeen arvioinnin, tuen käynnistymisen ja eri palveluiden välisten siirtymien osalta?
- Vastaavatko sosiaalihuoltolain mukaisten palveluiden sisältö ja järjestämisen tavat riittävästi perheiden yksilöllisiin tarpeisiin ja ovatko palvelut vaikuttavia? Miten vaikuttavuutta käytännössä arvioidaan?
- Minkälaisia kehittämistarpeita monialaisen yhteistyön toteutumisessa on lasten, nuorten ja perheiden varhaisessa tukemisessa erityisesti sosiaali- ja terveystalvelujen välisessä yhteistyössä sekä sosiaalipalvelujen, sivistys- ja nuorisotoimen sekä kotoutumista tukevan työn välillä?
- Mihin konkreettisiin toimiin kansallisella/alueellisella tasolla tulisi ryhtyä lasten, nuorten ja perheiden sosiaalihuollon peruspalvelujen saatavuuden, laadun ja vaikuttavuuden parantamiseksi?

Kytkenä valtioneuvoston päätöksentekoon ja valmisteluun:

Hankkeen tuloksia hyödynnetään sote-uudistuksen toimeenpanossa, sosiaalihuollon lainsäädännön uudistamistarpeiden arvioinnissa sekä hyvinvointialueiden ja palveluntuottajien

ohjauksessa. Lisäksi tuloksia voidaan hyödyntää lasten ja perheiden perustason palvelukokonaisuuden sisällöllisen kehittämisen painopisteiden suunnittelussa sekä sosiaali- ja terveystalveluiden, sivistystoimen sekä kotoutumisen palveluiden kanssa tehtävän yhteistyön kehittämisessä.

Raportointi:

Selvityksestä tuotetaan suomenkielinen loppuraportti sekä tiivis hankkeen tuloksia ja konkreettisia toimenpiteitä käsittelevä policy brief -julkaisu. Lisäksi hankkeen aikana tuotetaan vuoden 2023 alkuun mennessä hankkeen alustavia tuloksia ja toimenpidesuosituksia koostava väliraportti. Hankkeen etenemisestä ja siinä koostetusta tiedosta viestitään hankkeen aikana sidosryhmille.

Viitteet:

HE 164/2014. [Hallituksen esitys eduskunnalle sosiaalihuoltolaiksi ja eräiksi siihen liittyviksi laeiksi.](#)

THL (2021) [Lastensuojelu 2020](#). Tilastoraportti 19/2021. THL.

7.8 Työuupumukseen liittyvät käytännöt ja niiden vaikutukset eri maissa

Käytettävissä olevan määrärahan yläraja: 200 000 €

Aikajänne: 6/2022 – 12/2023

Tietotarpeen tausta ja tarvekuvaus perusteluineen:

Pääministeri Sanna Marinin hallitusohjelmassa todetaan kansallisen ja poikkihallinnollisen mielenterveysstrategian laatiminen laajassa yhteistyössä. Mielenterveysstrategian linjaus ”Mielenterveys pääomana” kattaa myös työelämään liittyvät mielenterveyskysymykset. Mielenterveysongelmat ovat nousseet keskeisiksi syiksi sekä sairauslomiin että työkyvyttömyyseläkkeisiin ja psykososiaalinen kuormitus on yleistä suomalaisilla työpaikoilla. Siksi strategian toimeenpanon osana toteutetaan Työelämän mielenterveysohjelma, jonka tavoitteena on mielenterveyden ennaltaehkäisevän tuen ja mielenterveysosaamisen vahvistaminen työpaikoilla.

Työuupumus on tutkimusten perusteella eräs merkittävimmistä työssä käyvän väestön mielenterveysongelmista. Lievästä työuupumuksesta kärsii Suomessa työssä käyvistä miehistä 23 % ja naisista 24 %. Vastaavasti vakavasta työuupumuksesta kärsii 2 % miehistä ja 3 % naisista (Koskinen ym., 2012).

Nykyisellään työuupumus ei ole itsenäinen sairaus, mutta sen määrittelystä sairaudeksi on käyty vilkasta keskustelua. Tähän liittyy kuitenkin haasteita. Oireilu voi olla monenlaista, eikä työuupumukselle ole määritelty yhteneviä diagnostisia kriteereitä. Lääketieteellinen näyttö vaihtelee tai on riittämätöntä. Oireiden syy-seuraussuhde työympäristön kanssa voi olla vaikea osoittaa. Uupumusoireista kärsivät saavat diagnoosiksi esimerkiksi masennusta tai ahdistuneisuushäiriön tai unihäiriön, sillä mahdollisen sairauspoissaolon korvattavuus edellyttää diagnoosia.

Moni työuupumuksesta kärsivä kokee nykykäytännön epäoikeudenmukaisena, sillä työympäristön ongelmista johtuva tilanne tulkitaan näin helposti yksilön terveydentilasta johtuvaksi asiaksi, jonka ratkaisu voidaan siirtää terveydenhuollon vastuulle. Samalla puutteelliset työolot eivät tule korjattua ja riski työympäristön puutteista johtuvien ongelmien pitkittymiseen tai laajenemiseen voi kasvaa.

Kansainvälisesti työuupumukseen liittyvät tulkinnat ja käytännöt ovat vaihtelevia. Italiassa ja Latviassa työuupumus luokitellaan ammattitaudiksi. Työuupumus diagnosoidaan sairaudeksi mm. Ruotsissa ja Hollannissa. Monien mielestä esimerkiksi Ruotsissa käytössä oleva ”utmattningssyndrom”, eli uupumussyndrooma ei ole käyttökelpoinen diagnoosi, koska sen hoidosta ei juurikaan ole tutkimusta. Kuntoutus ei toimi, vaan töihin palaavat ovat edelleen tuen tarpeessa.

Tämän VN TEAS -hankkeen tarkoituksena on kerätä yhteen tietoa kansainvälisistä käytännöistä työntekijän hakeutuessa tutkimuksiin ja hoitoon työhön liittyvän uupumuksen vuoksi. Hankkeessa tulee käydä systemaattisesti läpi eri maiden käytäntöjä diagnosoinnista, hoidon ja kuntoutuksen malleista ja niiden vaikuttavuudesta, poissaolojen korvattavuudesta ja

muista työuupumustapauksiin liittyvistä asioista. Lisäksi tietoa tulee koota siitä, mitä toimia työpaikoilla tehdään tai on veloitettu tekemään työuupumustapausten yhteydessä – yksilön tai koko työpaikan näkökulmasta. Kansainvälisiin kokemuksiin peilaten hankkeessa on esitettävä arvioita siitä, millä tavalla työuupumuksen diagnosointi sairaudeksi muuttaisi yksilön, työpaikan, kuntoutusta tarjoavien tahojen ja muiden toimijoiden toimintaa. Lisäksi tulosten pohjalta tulee tehdä ehdotuksia siitä, mitä toimenpiteitä tarvitaan, jotta työuupumus saataisiin hallittua mahdollisimman hyvin Suomessa.

Lähteinä tulee hyödyntää monipuolisesti kansainvälisiä tutkimuksia ja selvityksiä sekä on toivottavaa, että tutkimuksessa kerätään politiikkatoimia yms. koskevia tietoja esimerkiksi asiantuntijahaastatteluiden avulla. Erityisen kiinnostavia ovat kokemukset niistä maista, joissa työuupumus on määritelty itsenäiseksi sairaudeksi.

Tutkimuskysymykset:

A Työuupumuksen diagnosointi sairaudeksi

- Millaisia määritelmiä, työuupumuksen määrittelyn työkaluja, hoito- ja kuntoutussuosituksia työuupumusdiagnoosille eri maissa käytetään? Millainen on tieteellinen näyttö näiden taustalla?
- Millaisia seurauksia eri maissa on ollut työuupumusdiagnoosin saaneille, työpaikoille, kuntoutusta tarjoaville tahoille ja muille toimijoille tautiluokitukseen siirtämisestä?
- Millaisia vaikutuksia diagnosoinnin muutoksella on ollut eri maissa työssä pysymiseen tai työhön paluuseen sekä sairauspoissaoloihin, niiden korvattavuuskäytäntöihin ja ennenaikaiseen eläköitymiseen? Onko mahdollista tunnistaa toimintatapojen muutoksista seuraavia kustannusvaikutuksia?
- Millaisia kuntoutuspalveluita työuupumukseen on saatavilla eri maissa? Millaista tietoa on niiden vaikuttavuudesta? Mikä vaikutus diagnostisoinnilla on hoitoon ja kuntoutuspalveluihin pääsyyn ja palveluiden saatavuuteen?
- Mikä on ollut työuupumuksen tautiluokituksen vaikutus muiden mielenterveyshäiriöiden (kuten esim. ahdistuneisuus- ja masennushäiriöt) diagnosointiin eri maissa?

B Työyhteisöjen ja työpaikkojen kehittämisen mahdollisuudet työuupumuksen hoitamisessa

- Löytyykö eri maista työuupumukseen liittyviä interventioita myös työyhteisön tai työorganisaation tasolla? Millaisia työyhteisötason tai työorganisaatiotason keinoja ja suosituksia eri maissa on?
- Millaisia tuloksia työyhteisöön tai työorganisaatioon kohdistuvien toimenpiteiden onnistumisesta on eri maissa? Löytyykö sellaisia vaikuttavia työuupumustilanteisiin

soveltuvia työyhteisö- tai työorganisaatiotason keinoja, joita voitaisiin soveltaa Suomessa?

C Politiikkasuositukset

- Miten työuupumuksen hallintaa tulisi kehittää työpaikoilla ja yhteiskunnassa: yksilön terveydentilaan liittyvin interventioin vai tulisiko huomio kiinnittää ennen kaikkea organisaatioihin ja työoloihin?
- Mikäli työuupumus määriteltäisiin itsenäiseksi diagnoosiksi, millaisia vaikutuksia sillä olisi työpaikan vastuuseen hyvinvointia tukevasta työympäristöstä?
- Mitä vaikutuksia työuupumuksen määrittelyllä itsenäiseksi diagnoosiksi olisi sairauspäivärahan myöntämisperusteisiin?

Kytkeä valtioneuvoston päätöksentekoon ja valmisteluun:

Hanke kytkeytyy hallitusohjelmaan sisältyvään kansalliseen mielenterveysstrategiaan (Vorma ym. 2020) ja sen toimeenpanon osana toteutettavaan Työelämän mielenterveysohjelmaan (Sosiaali- ja terveysministeriö 2022) sekä RRP-kokonaisuuteen (Pilari 3/Mielenterveys ja työkyky työllisyyden ja tuottavuuden edellytyksenä) (Valtioneuvosto, 2021).

Raportointi:

Hankkeesta tulee tuottaa suomenkielinen väliraportti Q1/2023 sekä suomenkielinen loppuraportti 12/2023.

Viitteet:

Koskinen, S., Lundqvist, A. & Ristiluoma, N. (toim.) (2012) [Terveys, toimintakyky ja hyvinvointi Suomessa 2011](#). Terveiden ja hyvinvoinnin laitos (THL), raportti 68/2012.

Sosiaali- ja terveysministeriö (2022) [Työelämän mielenterveysohjelma](#). Sosiaali- ja terveysministeriö, verkkosivu. Viitattu 8.3.2022.

Valtioneuvosto (2021) [Suomen kestävä kasvun ohjelma. Elpymis- ja palautumissuunnitelma](#). Valtioneuvoston julkaisuja 2021:52.

Vorma, H., Rotko T., Larivaara, M. & Kosloff, A. (2020) [Kansallinen mielenterveysstrategia ja itsemurhien ehkäisyohjelma vuosille 2020–2030](#). Sosiaali- ja terveysministeriön julkaisuja 2020:6.

8. Osaamisen, sivistyksen ja innovaatioiden Suomi

8.7 Suomeen kohdistuvien ulkomaisten investointien vaikutus kriittiseen aineettomaan omaisuuteen

Käytettävissä olevan määrärahan yläraja: 150 000 €

Aikajänne: 6/2022 – 6/2023

Tietotarpeen tausta ja tarvekuvaus perusteluineen:

Selvityksen tarkoituksena on tuottaa tietoa kansallisen tilannekuvan muodostamista varten ulkomaisten investointien vaikutuksesta kriittiseen aineettomaan omaisuuteen (Intellectual property). Aineettomat oikeudet (IP-oikeudet) kattavat kaikki yritysten hankkimat teollis- ja tekijänoikeudet.

Suomi on suhtautunut lähtökohtaisesti myönteisesti ulkomaisiin investointeihin. Sijoituksiin ja yritysostoihin liittyy kuitenkin toisinaan kansalliseen ja kansainväliseen turvallisuuteen kytkeytyviä riskejä. Niitä voi syntyä yksityisten tai valtiollisten yrityskauppojen seurauksena. Kaupallisten tavoitteiden ohella sijoituksilla voi olla peitellympiä motiiveja, joita joudutaan arvioimaan osana investointien seurantaan viranomaisten toimesta Suomen yritysostolain (laki 172/2012, muutoksin 2020) mukaisesti.

Kansalliseen turvallisuuteen tai yleiseen järjestykseen liittyvien, strategisen/kriittisen infrastruktuurin tai teknologian omistusta koskevien huolien ohella Suomen IPR-strategian laadinnan yhteydessä on esitetty huolia myös aineettomasta omaisuudesta, ml. IP-oikeudet, jota yritysostojen seurauksena siirtyy ulkomaiseen omistukseen. Tämänkaltaisen kehityksen on nähty pahimmillaan johtavan pitemmällä aikavälillä kotimaisen innovaatiotoiminnan rapautumiseen.

Selvää on, että yrityshankinnassa siirtyy niin aineellista kuin aineetontakin omaisuutta myyjältä ostajalle. Yrityshankintojen kaupallisista, talous-, työllisyys- tai markkinavaikutuksista, varsinkaan pitemmällä aikaperspektiivillä, saati sitten seurauksista esimerkiksi kansallisen yrityskentän innovaatiotoimintaan, ei ole kuitenkaan helppoa tehdä yleispäteviä johtopäätöksiä.

Koska markkina-, työllisyys- ja talousvaikutukset ovat luonteeltaan hyvin erilaisia kuin vaikutukset kansalliselle turvallisuudelle, on tarpeen erottaa selvityksessä turvallisuusvaikutukset ja taloudelliset vaikutukset omiksi kategorioikseen. Lisäksi olisi hyvä ottaa huomioon ulkomaisten sijoitusten erilaiset luonteet ja se, että osassa niitä on kyse pelkästä sijoituksesta, kuten vähemmistöosuuden hankkimisesta, eikä varsinaisesta sataprosenttisesta yritysostosta. Huomioitavia seikkoja ovat myös muun muassa IP-oikeuksia koskevat yksinomaiset käyttöoikeudet.

Tilannekuvaa tarvitaan yhtäältä sen hahmottamiseen, minkälaisesta ilmiöstä on kysymys, ja toisaalta sen arvioimiseen, missä määrin nykyisin tai uusin politiikkatoimin voitaisiin

puuttua mahdolliseen ei-toivottuun kehitykseen kriittisen aineettoman omaisuuden siirtymisen osalta.

Tutkimuskysymykset:

- Miten strateginen/kriittinen aineeton omaisuus määritellään? Mitä IP-oikeuksia se koskee? Kenen hallussa Suomessa on kriittistä aineetonta omaisuutta?
- Minkä verran ulkomaisia investointeja on tehty Suomeen viimeisten kymmenen vuoden aikana? Miten investoinnit jakautuvat, esim. yritysostojen osuus? Millä aloilla/sektoreilla? Keitä ulkomaiset investoijat ovat (esim. omistus pohja)?
- Mikä on IP-oikeuksien merkitys aloilla/sektoreilla, joilla investointeja/yritysostoja on tehty?
- Mikä on IP-oikeuksien taloudellinen merkitys yrityksissä, jotka ovat olleet yritysostojen kohteena?
- Kuinka suuri merkitys yrityksen aineettomalla omaisuudella on investointia tai yritysostopäätöstä tehtäessä?
- Kuinka paljon Suomesta on siirtynyt aineetonta omaisuutta ulkomaiseen omistukseen ulkomaisten investointien/yritysostojen kautta viimeisten kymmenen vuoden aikana. Kuinka suureksi arvioidaan siirtyneen aineettoman omaisuuden arvo? Miten se jakautuu maittain/alueittain? Miten se jakautuu aineettoman omaisuuden eri muotoihin (esim. patentit, tavaramerkit)?
- Miten ulkomaiset investoinnit/yritysostot vaikuttavat (myönteiset ja kielteiset vaikutukset) kriittiseen aineettomaan omaisuuteen?
- Miten ulkomaiset investoinnit/yritysostot vaikuttavat (myönteiset ja kielteiset vaikutukset) kansallisen yritysoston innovaatiotoimintaan?

Kytkeä valtioneuvoston päätöksentekoon ja valmisteluun:

Hallitusohjelman mukaisesti on valmisteltu kansallinen aineettomien oikeuksien strategia, jonka avulla osaamista sekä hallintoa kehitetään ja tehdään nykytilannetta kehittäviä toimenpiteitä. Tietotarve kytkeytyy kansallisen aineettomien oikeuksien strategian toimeenpanoon. Yhtenä toimenpiteenä strategiaan on kirjattu tilannekuvan muodostaminen Suomeen kohdistuvien ulkomaisten investointien vaikutuksesta kriittiseen aineettomaan omaisuuteen ja politiikkatoimien suunnittelu sen pohjalta.

Raportointi:

Tutkimuksen tulokset voi raportoida joko suomeksi tai englanniksi. Mikäli tutkimus toteutetaan englanniksi, loppuraportin tulee sisältää kattava suomenkielinen tiivistelmä.

Viitteet:

Esimerkkejä aiheeseen liittyvistä aiemmista tutkimuksista ja selvityksistä:

Alimov, A. & Officer, M. (2017) [Intellectual property rights and cross-border mergers and acquisitions](#). Journal of corporate finance (Amsterdam, Netherlands), 2017-08, Vol.45, p. 360-377.

Ash, R. (2014) [Protecting Intellectual Property and the Nation's Economic Security](#). Land-slide 6:5. Viitattu 29. marraskuuta 2021.

Campi, M. et al. (2019) [Intellectual property rights, imitation, and development. The effect on cross-border mergers and acquisitions](#). The journal of international trade & economic development, 2019-02-17, Vol.28 (2), p. 230-256.

Hsu, P. et al. (2021) [Cross-border mergers and acquisitions for innovation](#). Journal of international money and finance, 2021-04, Vol.112, p. 102320.

Kolster (2021) [Yrityspäätäjät huolissaan: Suomalaiset yritykset myydään liian varhain ja halvalla ulkomaille](#). Viitattu 7. joulukuuta 2021.

Schubert, T. (2016) Infringement of intellectual property in innovation partnerships. R & D management, 2016-07, Vol.46 (S2), p. 596-611

Tarjanne, P. & Perttunen A. (2015) [Aineeton arvo, talouden uusi menestystekijä. Painettu ja verkkojulkaisu](#). työ- ja elinkeinoministeriö. 30. marraskuuta 2015.

8.8 Korkeakouluopiskelijoiden työssäkäynnin vaikutukset opintoihin ja työllistymiseen

Käytettävissä olevan määrärahan yläraja: 180 000 €

Aikajänne: 6/2022 – 12/2023

Tietotarpeen tausta ja tarvekuvaus perusteluineen:

Suuri osa suomalaisista korkeakouluopiskelijoista työskentelee opintojen ohella. Opiskelijoiden työssäkäynti on moniulotteinen ilmiö. Toisaalta työssäkäynnin voidaan arvioida hyödyttävän opiskelijoita, erityisesti jos työskentely liittyy opintojen sisältöön. Työssä-käynti on myös merkittävä toimeentulon lähde opiskelijoilla. Lisäksi opiskelijat ovat mittava ja joustava työvoimaresurssi aikana jolloin työntekijöistä on pulaa. Kansainvälisten opiskelijoiden työssäkäynti voisi merkittävästi edistää heidän kiinnittymistään suomalaiseen työelämään ja yhteiskuntaan ja helpottaa Suomeen jäämistä opintojen jälkeen.

Toisaalta opiskelijoiden työnteko nousee monissa arvioissa keskeiseksi syyksi opintojen viivästymiseen. Tätä kautta opiskelunaikainen työnteko lyhentää opiskelijoiden tutkinnon jälkeistä työuraa, jolloin opiskelijoilla olisi hyödynnettävänä kokonaisuudessaan opintojen aikana hankittu osaaminen.

Suomalaiseen korkeakoulujärjestelmään kuuluu myös sellainen erityispiirre, että monella opiskelijalla on jo merkittävässä määrin työkokemusta ennen korkeakouluopintojen aloittamista. Osin tämä liittyy pullonkauloihin korkeakoulujen hakuvaiheessa, mutta osin kyse on myös omaehtoisesta hakeutumisesta työelämään ammatillisen toisen asteen koulutuksen jälkeen, josta hakeudutaan vasta myöhemmin korkeakoulutukseen. Merkittävä osa ammattikorkeakoulutuksesta aloitetaan vasta yli 25-vuotiaana. Tuottaako tämän tyyppinen koulutuspolku työmarkkinoille sellaista osaamista mitä suorempi polku ei tuota? On selvää, että tavoite nostaa koulutustasoa 50 prosenttiin 25-34 vuotiaista ei tule toteutumaan, mikäli opintoja aloitetaan nykyisessä määrin yli 25-vuotiaana.

Korkeakouluopiskelijoiden mahdollisuudet oman alan työpaikkojen löytämiseen vaihtelevat aloittain. Professionaaloilla opiskelevien on helpompi löytää oman alaan työpaikkoja jo opintojen aikana. Toisaalta generalistialojen opiskelijoilla opintojen aikaiset työmahdollisuudet voivat olla tärkeitä opintojen jälkeiseen työllistymisen suhteen. Sekin on huomattava, että eri aloilla ja eri korkeakoulusektoreilla on erilaisia käytänteitä työharjoittelupaikkojen suhteen.

Opiskeluaikaisen työssäkäynnin ja opintomenestyksen välisiä yhteyksiä tutkittaessa on huomattava, että opiskeluaikainen työssäkäynti ei ole satunnaista vaan erilaisiin töihin valikoituvat tietyt opiskelijat. Tutkimukset osoittavat, että opiskelijoiden akateeminen työkokemus on yhteydessä syväsuuntautuneeseen lähestymistapaan opiskeluun ja ei-akateeminen työ pintasuuntautuneeseen lähestymistapaan sekä ei-suunnitelmalliseen opiskeluun. (esim. Tuononen 2019). Näiden tulosten kausaalinen tulkinta on vaikeaa.

Työantajien näkökulmasta opiskelijatyövoima on joustavaa ja osaavaa työvoimaa. Lisäksi on huomattava, että jo opiskelijatyöntekijöiden myötä työpaikoille siirtyy uutta osaamista korkeakoululuista. Opiskelijatyöntekijät ovat osa korkeakoulujen ja yritysten tki-ekosysteemiä. Lisäksi opiskeluaikaiset työntekijät helpottavat työnantajien tulevia rekrytointeja.

Opiskelijoiden työssäkäynnistä tekee ajankohtaisen teeman hallituksen päätös nostaa opintotuen tulorajoja. Päätös lisää todennäköisesti opiskelijoiden työssäkäyntiä. Sen arviointi miten opintotuen tulorajat vaikuttavat opintojen etenemiseen on hankalaa. Lisäksi on huomioitava vuodesta 2014 käytössä ollut opintolainahyvitys. Hyvitys on kannustanut rahallisesti opiskelijoita valmistumaan tavoiteajassa. Opiskelija onkin joutunut tekemään valinnan yrittääkö hän valmistua tavoiteajassa ja saada opintolainahyvityksen vai käykö hän töissä, vaikka tämä saattaa vaikeuttaa valmistumista tavoiteajassa.

Tutkimuskysymykset:

- Minkä tyyppisissä työtehtävissä ja millä toimialoilla opiskelijat työskentelevät opintojen aikana? Miten työssäkäynti eroaa eri-ikäisillä opiskelijoilla ja opintojen eri vaiheissa? Miten kansainvälisten opiskelijoiden työssäkäynti vertautuu kotimaisten opiskelijoiden työssäkäyntiin?
- Mikä vaikutus työssäkäynnillä on korkeakouluopiskelijoiden opintojen etenemiseen sekä opintojen jälkeiseen työllistymiseen, ja vaihtelevatko vaikutukset eri aloilla ja korkeakoulusektoreilla? Millaisia vaikutuksia opintotuen tulorajojen nostamisella on opintojen etenemiseen?
- Vaikuttaako opiskelijoiden työssäkäynti koulutuksen järjestämisen tapoihin?
- Mikä vaikutus opiskelijoiden työssäkäynnillä on työmarkkinoiden dynamiikkaan?
- Miten opiskelijat siirtävät uutta osaamista työpaikoille?
- Miten opintoja edeltävä työnteko vaikuttaa opintojen edistymiseen ja tutkinnon jälkeiseen työllistymiseen? Tuottaako koulutuksen ja työelämän välillä vuorotellut polku sellaista työmarkkinoiden arvostamaa osaamista, jota suurempi polku ei tuota?
- Miten voidaan vaikuttaa siihen, että opiskelijoiden työssäkäynti olisi mahdollisimman hyvin opintoja ja työllistymistä tukevaa? Millä tavoin kansainvälisten opiskelijoiden työssäkäyntiä olisi mahdollista tukea vaarantamatta opintojen etenemistä?

Kytkenä valtioneuvoston päätöksentekoon ja valmisteluun:

Hankkeen tuloksia voidaan hyödyntää korkeakoulu- ja työllisyyspolitiikan valmistelussa ja korkeakoulujen ohjauksessa. Toukokuussa 2021 hyväksytyssä hallituksen kestävyystiekartassa on linjattu tavoitetilaksi, että koulutuksen tuottama osaaminen ja tutkinnot tukevat nykyistä paremmin työllisyyttä ja työmarkkinoiden uudistumista. Hankkeessa tuotetaan tietoa korkeakoulutuksen ja työelämän välistä dynamiikasta, jonka pohjalta on mahdollista

tarkemmin arvioida korkeakoulupoliittisten päätösten vaikutuksia työllisyyteen. Lisäksi hanke tuottaa tietoa hallituksen 50 %:n korkeakoulutettujen osuuden tavoitteen arviointia varten.

Tietotarpeen kiireellisyyttä korostaa opintotuen tulo rajojen korottaminen kuluvaksi vuodeksi ja hallituksen kannanotto pysyvästä korotuksesta vuodesta 2023 alkaen. On tärkeää saada tietoa työssäkäynnin vaikutuksista, jotta opintojen pidentymistä ehkäiseviin toimiin voidaan ryhtyä jo ennakoivasti.

Raportointi:

Hankkeelta edellytetään väliraporttia, loppuraporttia sekä tiivistelmää keskeisistä tuloksista ja politiikkasuositusten (policy brief) valmistelua.

Viitteet:

Aho, S. et al. (2012) [Opiskeluaikainen työssäkäynti ja sen vaikutukset](#). Työ- ja elinkeinoministeriön julkaisuja. Työ ja yrittäjyys. 26/2012.

Tuononen, T. (2019) [Employability of university graduates: The role of academic competences, learning and work experience in the successful transition from university to working life](#). Helsingin yliopisto, kasvatustieteellinen tiedekunta.

Vanhanen-Nuutinen, L. et al. (2018) [Opintojen aikainen työssäkäynti – ongelma vai mahdollisuus ammattikorkeakoulu-opinnoissa?](#) Eurostudent VI -tutkimuksen artikkelisarja. Opetus- ja kulttuuriministeriön julkaisuja 2018:10.